

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri, 29 ianuarie 1992

2 (101)

Despărțirea apelor

deocamdată doar lansată prin câteva schimburi de replici la nivel de parlament sau la nivel de lideri, fracționarea din sinul partidului de guvernământ din România de azi ne pare a fi deopotrivă inevitabilă și necesară, așteptată și politicește utilă. Era într-adevăr vremea ca Frontul Salvării Naționale, emanație eteroclită a evenimentelor tulburi din decembrie '89 să-și lăsa, cum se spune, arama pe față, să-și revulge adică lipsa de omogenitate, nașura hibridă de tip micuirinist, căci altfel nu poate fi considerat amestecul de comunisto-securiști, de anticomuniști și de profitori ocazionali care caracterizează această formațiune politică dominată pentru moment — cel puțin local, dacă nu și central — de comuniști de rangul trei și de profitori, și unii, și alții, departe de orice competență morală, ca și de orice pricepere politică reală. Disensiunea internă lasă impresia că ar fi consecința unei rivalități a vîrfurilor, respectiv între Petre Roman, „liderul național”, și Ion Iliescu, președintele ales al țării. Această rivalitate probabil că există, dar ea nu e decât în aparență o rivalitate între persoane. Privind cu atenție teatrul disputelor, atita cît s-a desfășurat din el în presă și la televiziune, putem observa cu relativă claritate că în joc sînt ideile politice și economice ale celor doi competitori, care, prin asta, nu se mai reprezintă pur și simplu pe ei înșiși, ca persoane, ci devin exponențiali, reprezintă categorii diferite, mentalități politice diferite. Și nu doar diferite ci din cîte ni se arată, de-a dreptul disjuncte, incompatibile între ele. E vorba de mentalitatea anti-comunistă, hrănită de aspirații occidentale, de factură mai mult liberală decît social democrată, ilustrată de dl. Petre Roman, căruia e de așteptat să i se realizeze reformiștii din Front, intelectu-

alitatea tehnică, economică și chiar umanistă — pe de o parte — și de mentalitatea neocomunistă, hrănită de nostalgia răsăritene, promulgînd primatul protecției sociale în litera social-democrației, dar într-un spirit pur comunist, mentalitate ilustrată de dl. Ion Iliescu, căruia i s-au raliat cît se poate de vizibil vechii comuniști mai mult sau mai puțin păguboși din vremea dictaturii ceaușiste, precum și înlocuitorii sau supraviețuitorii fostei Securități — pe de altă parte. Cum aceste două mentalități nu pot face — prin definiție — casă bună împreună, întrebarea care s-ar pune e cum de au coexistat ele pașnic aproape doi ani de zile. Dacă nu e vorba de o farsă — și nu cred eu că este o farsă —, trebuie să acceptăm — pentru a fi cît de cît pe terenul logicii — că aproape doi ani de zile cele două tahere s-au amăgit reciproc cu speranța că sînt complementare, fiecare crezînd despre cealaltă că este ea însăși altfel coafată. Ipoteză posibilă fără îndoială, numai că nu știm în ce măsură realitatea politică de azi — în speță tendința de fracționare a Frontului — o va confirma. Aminarea pînă în martie a Convenției naționale a F.S.N.-ului poate fi interpretată și ca răgaz de aplanare a formelor acute de disensiune care ar fi pus în pericol — dacă ar fi fost escaladate — șansele electorale ale ambelor părți. O ruptură calmă, lipsită de furie și de zgomot e, oricum, preferabilă uneia violente și patetice. Cu condiția ca, în prealabil, motivația ei — respectiv incompatibilitatea celor două mentalități — să fie limpede exprimată. Este ceea ce credem că se va întîmpla peste cîteva săptămîni. În orice caz nu mai tîrziu de mijlocul lunii februarie, adică atunci cînd rezultatele alegerilor locale vor fi tuturor cunoscute.

„I.”

Număr ilustrat cu lucrări de Doru Rotaru

Nihil sub sole. Domine?...

Ochiul spune :
De ce te-ai lăsat fără chip, Doamne,
ca să pot vedea ?

Auzul întreabă :
De ce ai tăcut
ca să pot auzi ?

Omul spune :
De ce te-ai ascuns ca să fiu ?

**Cînd m-ai rostit era vară
și am intrat în trup ca în vis
și în vis ai plecat dintr-odată
stingîndu-te ca să pot privi**

**Cerul cu pleoapa albastră
peste ochiul pămîntului,
vremea cu norocul și întimplările
peste ierbi inspicat amar**

**Luminînd te ascunzi în mine
fulgerare de foarte departe
simbure al tăcerii depline
de dincolo de cuvînt**

**Cu ochii deschiși piatra întreabă
și întreabă pînă ajunge nisip
și nisipul murnură :
am fost dovada ta
și te-am iubit și nu te-am zărit
și ți-am adăpostit absența
mai mult decît o poate piatra
adăposti**

**Doamne, ești oglinda care dispore
sau Fața
care nu se poate privi ?**

Cezar Baltag

POEȚI ITALIENI

în pag. 13

GIOVANNI PAPINI

în pag. 16

Poetul, ca și românul, mai poate spera?

„Poetul, ca și soldatul, n-are viață personală”

Nichita Stănescu

Oare s-o fi născut românul poet? Sau pur și simplu un poet român a spus acest lucru, ce-i drept deloc departe de adevăr, într-un moment de inspirație, culegând versuri populare de pe unde trecea, așa cum omul simplu culege fructe de pădure fără a-i cere nimeni vreo socoteală? Par adevărate (și ar fi fost) ambele ipoteze, chiar dacă pragmatismul zilei de azi fură omului sensibilitatea, sufletul și mintea, dindu-i în schimb orgolii și arginți cu care pînă la urmă nu va putea decît să-și cumpere un ștreang. Ceea ce l-a făcut, desigur, pe poetul clasic să exubereze la constatarea nenumeratelor nestemate ale versului popular, pare astăzi un motiv de zîmbet în colțul gurii, concesiv, din partea multor urmași, demni sau nedemni, ai poetului amintit cît și ai celui anonim mai ales. Pare, zic, pentru că nu este deloc departe adevărul care spune că-n fața noastră cad uscate tocmai fructele cele mai demne de cules în orice clipă — **poeziile**. Să nu fiu înțeles greșit; nu patetismul mă împinge către aceste afirmații, ci constatarea frecventă, de la elaborare pînă la receptare, atît a poeziei cele mai noi, pînă la forma nativă, haotică, la voia hazardului, a versului popular, aflat într-o alteritate de-a dreptul înspăimîntătoare din cauza forțării elaborării lui obligatorii în cadrul unui festival criminal, care a mutilat sufletul omului simplu, obligîndu-l la surrogat și efemeridă. Starea este împinsă pînă la paroxismul expresiei strangulate de sterilitatea valorii false, finalitate seacă,

fără precedent, care nu poate duce decît la sucombarea esteticului empiric, care nu este deloc o neglijență în menținerea culturii unui popor. Dar poate că nu aici am vrut să ajung, ci cu totul în altă latură de efect a pragmatismului curent, infantil, ce a cuprins societatea românească, să zic așa, de la Poet pînă la barman (celelalte categorii sociale se includ).

Dacă pînă în decembrie 1989 nu puteai vedea Poetul din cauza poezilor, acum nu prea mai poți vedea poezii din cauza intereselor de ordin social și existențial. Dar oare din cauza intereselor, sau din cauza lehamisirii care a venit ca o boală a sufletului și l-a copleșit, ori l-a așezat în expectativă, ori pur și simplu într-un abandon, de genul celui care l-a minat pe Rimbaud la Harare, abandon din care n-are decît de pierdut literatura română? A, desigur, nu pot afirma că-n acești aproape doi ani ai „libertății” n-au apărut cîteva cărți de poezie de excepție, că vreo cîteva edituri n-au făcut efortul să riște pe seama păguboșilor poeți, că unii poeți nu și-au scos în fața tipografilor ultimele lor economii pentru a-și putea vedea tipărite poeziile în care au crezut și cu care poate au sperat că vor îndrepta lumea și dacă nu lumea măcar cîteva suflete... Nu, nu pot afirma acest lucru. Nici faptul că cenzura a fost lăsată deoparte... Oare? **Constituția** afirmă și susține „interzicerea oricărei forme de cenzură”. Dar exorbitantul preț al hîrtiei care va crește catastrofal cît de curînd, imprimarea, prețurile cărților care a lungă cititorii din librării, toate acestea nu sînt **forme de cenzură**? Ia să se gîndească Guvernul și promulgatorul **Constituției** un pic și la acest aspect, pentru a salva de la pieire forma cea mai perenă a culturii care este litera-

tura (de valoare) scrisă și tipărită!... Este foarte adevărat că prin librării s-au mai găsit niște cărți, au reapărut cîteva nume în conștiința — ca să folosesc un cuvînt uzat și nedreptățit — cititorului; — dar tocmai despre asta e vorba, că săracul cititor român nu-și mai poate susține scriitorul, fiind el însuși gata să sucumbă în fața rafturilor și librariilor care și ei înșiși sînt falși, ca tot românul... Atunci, poetul?... Care este sensul acestei libertăți prost înțeleasă și de cei care, pasămite, au dat-o, cît și de cei care, negreșit, au așteptat-o? Falimentul? Lipsa sau dispariția speranței, singura care-i mai rămăsese românului? Greu de acceptat un astfel de răspuns. Însă realitatea ni-l obligă pe zi ce trece. Ni-l pune mereu în față și ne-ntoarce mereu în timp, reflexiv, pentru a analiza rodul estetic, poetic, literar, ajuns pînă la noi. Și pare că noi trebuie să-i punem punct! Știam, desigur, că știăm, că mai ales în artă tot ce-i de valoare se obține prin sacrificiu. Nu însă prin a fi **sacrificat!** Dar ce ne facem, cu acel pămînt al făgăduinței? Dar re-devin retoric și nu asta am dorit în acest articol. Probabil un răspuns există. Probabil că mulți îl știu.

Gellu Dorian

Probabil că destui îl și exprimă. Dar încă nu se cunoaște esența acestui răspuns care este **adevărul**. Speranța aceea care încă ne mai rămîne și după ce speranța în sine dispare.

Dintre toți creatorii, se vede clar că poetului i s-a luat orice speranță. Copilăria de-a spune că trăiește din și pentru poezie a devenit, în țara în care tot omul (cică!) s-a născut poet, o simplă vorbă de colorat un discurs prin care vrei să demonstrezi că „vorbești și trăiești în chip comunist”.

Nu, nu mai e timpul să spui așa ceva, chiar dacă scrii zilnic, pentru că altfel nu poți, sau cînd ai chef și cînd nu mai poți găsi liniște în altă parte decît în scris, chiar dacă în nemernicia ta crezi că timpul îți va citi chinurile tale creative, chiar dacă peste ani poezia ta va însemna existența unor oameni sau motivul doctoratului altora... Nu! Acum este vremea să mai rămîi între versurile tale ca acel poet anonim care a scris acele nepieritoare versuri care l-au făcut pe acel poet clasic să afirme că „românul s-a născut poet”. Acum, cînd poetului, ca și românului, i s-a luat orice speranță și i s-a pus în față o lege fundamentală plină de drepturi și îndatoriri. Cît va dura aceasta, nimeni nu știe. Dar pare singura soluție — speranța — demnă de acceptat de poetul român. Dacă există alta, prin care el să se producă în serie și-n producții de calitate, să ni se arate, să vedem. Cred însă că dacă, în momentul de față, la unison, toți poezii României ar tăcea, ar amuți timp de cinci ani, zecă sau știu eu cîți, nimeni din cei îndrituiți să se-ntrebe de ce tac, n-ar face-o, ci și-ar vedea fericiți de politicele și coruptivalele lor, bucurîndu-se și-aflând liniștea, că alămurile au tăcut. Dar ei nu știu, nu vor să știe, că dacă poezia tace, rostul unui popor dispare, ca să parafrazez forțat un vers din Rilke. Dar de ce ar trebui ei, îndrituiți, să știe și acest lucru? Pe poet îl interesează ca omul de rînd să-l asculte și să-i aștepte poezia. Și tocmai lipsa de interes față de poezie, față de frumos, a acestuia îl neliniștește pe poetul român, îi fură și ultima speranță. Da, aici e marea problemă și lupta aici trebuie dată. Ultima noastră speranță — că-n cea chiar de pe urmă speranță, aceea de-a ne citi între noi, aproape că trăim.

Între socialism și dictatură (I)

Intr-adevăr, oamenii primesc unii de la alții tradițiile despre fapte săvîrșite mai înainte, fără să le cerceteze, chiar dacă s-au petrecut în cetatea lor. (...) În acest fel, mulțimea nu se ostenește cu căutarea adevărului, ci oamenii își întorc mai curînd privirea spre ceea ce nu le aduce osteneală.

(Thucydides)

Indindu-le pe cît se poate la o altă, ultimele evoluții economice și politice (cît despre cultură... Dumnezeu cu mila!) din România ar putea îndemna, pe măsura trecerii timpului, la o concluzie întru totul deconcertantă. Schisma survenită în FSN (uimirea „Frontul ăsta ce mai e?!“ revine în actualitate) ca urmare a vrajbei dintre „emanații” de primă mărime, sincronizată cu politica economică anti-populistă (dar și antipopulară) practică inflexibil de Contabilul Șef al Țării, par a constitui coordonatele unei tactici pur și simplu sinucigașe, pregătind victoria electorală a opoziției. În același timp însă, a presupune că cei răspunzători de toate cîte s-au petrecut din decembrie '89 încoace nu fac și nu vor face absolut tot ce le stă în putință spre a păstra pe mai departe puterea, este o prezumție nu naivă ci, de-a dreptul imbecilă. Ar mai fi desigur și posibilitatea intervenției la urne (sau, mai simplu și mai modern, la ordinator), dar, deși nu poate fi exclusă total din calcul, probabil că nu există această intenție întrucît ar violenta prea grosolan bunăvoința Occidentului față de originalitatea iliesciană a democrației românești. Or, ținînd atunci cont de acest fapt (care

singularizează tragic România în contextul destrămării comunismului european) și anume că cei ce dețin astăzi puterea își apără nu doar o poziție social-politică privilegiată, ci mult mai mult, libertatea (în accepția juridică a cuvîntului) iar unii eventual chiar viața, concluzia părelnică menționată inițial nu poate fi nicicum luată în considerare.

Se ajunge astfel la ipoteza cu semnificație exact opusă: **dincolo, dar și disimulat de aparențe contradictorii și/sau haotice, Puterea acționează în continuare coerent potrivit unei strategii rămase aceeași de la „bun” început dar, tocmai pentru a răspunde adecvat modificărilor survenite, atît în situația internă (politică, economică și psihosocială), cît și celor din contextul internațional (îndecesebi implicațiile dispariției URSS), sînt folosite acum „mutări” tactice noi.** Pentru verificarea acestei ipoteze, observatorului ce nu are acces „în spatele ușilor închise”, singura metodă accesibilă îi rămîne aprecierea celor mai probabile consecințe ale deciziilor și modalităților de acțiune ale Puterii, folosind drept criteriu de apreciere măsura corespondenței acestor consecințe cu obiectivele strategiei.

Înainte însă de a încerca verificarea ipotezei propuse mai sus se impune făcută precizarea că strategia Puterii instaurate a avut și are patru determinanți. Primul: **modul cum a fost concepută și înfăptuită înlăturarea dictaturii** — de unde, în bună măsură, ni se trag multe din cîte am pămîtit și vom pămîti, ca într-o piesă shakespeariană în care crima inițială declanșează o singeroasă reacție în lanț. Fără o revoltă populară declanșînd reprimarea de la Timișoara, co-

relată cu „misterioasă” intervenție „teroristă”, cei doi nu puteau fi executați și legal (cît de cît legal) și rapid: legal da, dar nu rapid, după cum și reciproc, rapid da, dar nu legal. Iar în subsidiar încă două efecte folositoare Puterii: (a) compromiterea armatei (la Timișoara), consolidîndu-se astfel unitatea de interese cu securitatea și, totdeodată, diminuîndu-se posibilitatea unei lovituri de stat militare; (b) transmisia în direct a revoltei populare, a impus România „pe prima pagină” în toată lumea care, fireșcuman, ne-a sărit într-ajutor. Al doilea determinant este cel al **rețelei de interese comune unei adevărate structuri sociale (străbătînd întreaga ierarhie socio-profesională)** conținîndu-i (a) pe cei grav compromiși moral de sistemul totalitar de-a lungul a 45 de ani, corelați cu (b) cei care și-au datorat poziția socială (statut-rolul cum zic sociologii) hipertrofiilor birocratice generate de același sistem totalitar. Al treilea determinant a fost crezul ideologic al celor care au preluat puterea (datorat formației lor intelectuale) și chiar dacă el este mai slab, poate, comparativ cu primele două, nu poate fi neglijat întrucît oferă suportul moral de care, totuși, au nevoie personajele principale. În fine, dar foarte puternic și accentuîndu-se odată cu destrămarea imperiului sovietic, al patrulea determinant l-a constituit **nevoia acută de ajutor occidental, condiționată însă de liberalizarea economică și de democratizarea politică**. Încă mai relevant (chiar dacă nu și dătător de speranță) ar fi de explicitat cum toți cei patru determinanți ai strategiei politice au acționat și acționează fiecare intercorelat cumva cibernetic, cu ceilalți trei, potențîndu-se reciproc. Celui ce are răbdarea să facă acest exercițiu, al intercondiționării celor patru determinanți (interzis aici de constrîngerile spațiului tipografic accesibil), i se evidențiază faptul că, în linii generale, evoluția României după 17 decembrie 1989 s-a înscris pe un făgaș în mare măsură obligatoriu ceea ce, mai departe, indică oportunitatea, regîndîrii a două dintre marile probleme politice mult discutate înainte/după 20 mai 1990 și care nu peste multă vreme vor reveni în actualitate: 1) problema greșelilor partidelor din opoziție; 2) problema lipsei unei personalități de mare anvergură care să inducă la nivel de

masă o reacție socială anticomunistă — nu este, poate, tocmai lipsită de noimă presupunerea că deși n-a fost impusă din greșeală nici o personalitate marcantă a societății românești (imunitatea celor ce s-au perindat prin balconul ceceului în 22—23 decembrie '89 este de pomină), să fi existat un om cu popularitatea unui Havel sau a unui Walensa, atunci „teroristii” n-ar mai fi „greșit” ținta, plus încă vreo cîteva alte nume celebre, pentru acoperirea. Odată luate în seamă cele ce au determinat-o, strategia politică a Puterii nou instaurate în România cîștigă și transparența necesară pentru sesizarea caracterului ei impersonal ceea ce nu absolvă însă deloc de responsabilitate personajele principale implicate, ci doar reliefează tragismul condiției lor. În rest, deocamdată sumar schitat, conținutul propriu-zis al strategiei se înscrie în linii mari înăuntrul **coordonatelor proiectului socialist**, dar potrivit distincției făcute de Jean-François Revel, **socialism nu ca societate a solidarității**, așa ca în varianta social-democrată (posibilă abia la niveluri foarte înalte de dezvoltare economică și culturală, exemplul clasic oferindu-l țările scandinave), ci **socialism ca proiect politic anticapitalist, antifiliberal, undeva mai aproape de fosta perestroika gorbaciovistă și ținînd cel mult pînă la modelul socialismului francez**, afinitățile speciale ale F.S.N. pentru P.S.F. fiind de altfel declarate.

Așadar, de vor voi zeli, peste încă o săptămînă, după detalierea strategiei mai sus propuse spre a-i evidenția obiectivele concrete, comportamentul actual al Puterii se va dovedi, la o decodificare a rosturilor sale, că vine de fapt în continuarea tuturor celor întimplite din dec. '89 încoace și, ca întotdeauna, impresia deconcertantă, datorîndu-se stilului de acțiune așa-numit prin implicații, sau, cum am fi tentați să-i spunem, stilul „loviturilor la mantinelă”.

22 ianuarie 1992

Șerban Lancsescu

leo butnaru

Iarna, țarm din sud

Noaptea, spre malul mării unde
un far zeLOS
vrea să pună în inferioritate
luna,
vintul mină ciurlanii –
caracaițele sudicele stepe;
rostogolitoarele caracaițe ale Bugeacului,
ale Dobrogei sar
peste capcanele pietrelor
incleștate pentru vecie,
aruncindu-se în spatele valurilor

peste care
se clatină urzica și cățina
gerului fosforescent.
Ce singurătate !...
La prima ninsoare
ar trebui să fac din zăpadă
statuia cu chipul
vreunui prieten...

Din dosarul de origine

Adică noi, iști mai moderni, facem parte
dintre oraș și sat – mă rog,
origine și asta...

Supportăm
cît suportăm
sintaxa dereglată a urbelor,
apoi (se întâmplă)
ne revoltăm : „Basta !” – și
plecăm la țară
să ne schimbăm viteza vieții,
viteza existenței.

Aici,
dîmpreună cu părinții,
cu frații, cu nepoții ne indignăm
că întreaga noastră Moldovă dragă
încă nu cunoaște nici un orașean
care s-ar fi întors-reîntors
în eternele albi ale țărăniei.
(Știm noi a vina indignării convenabile !).

Deci,
suportăm cît suportăm,
apoi ne revoltăm, ne indignăm, ne
întrebăm, încît
mai fiecare din noi pare a fi un fel de
Hamlet basarabean
cărui îi este hărăzit
sentimentul vinovăției
imblinzit, indulcit, oblojit
de nădejdea iertării, autoiertării,
ateateiertării...

Post-scriptum nupțial

Signorină chișinăuiană,
studentă sau liceană,
ajunge-vei madonă
încărcată de plase, de sacoșe
mai totdeauna goale,
dar, uneori, foarte grele, foarte hapsine;
vei ajunge o Venus din Milo
cu brațele smulse din umeri
de cruzimea fără de milă
a economiei de piață
și iată-mă că nu mai pricep
dacă e cazul să-ți dedic sau ba
acest post-scriptum nupțial
ca o bizară cîntare de cocoș
ce ar alunga strigoiul politic
spre-a readuce la normal
distanța dintre minte
și sminteală,
în vreme ce se destramă
dulcea metaforă
a neprihănirii tale.

Ochii

(cubism autumnal)

Copaci de corn. Mulți. În rînduri.
O așa-zisă fișie de protecție.
Corni golași, dar dolidora
de arcuite păstăi mari, coapte, întunecate.
Pe fundalul cerului – o sumedenie
de păstăi arcate
ca o sumedenie de sprîncene
peste o sumedenie de ochi albaștri
plasați asimetric și care
ne privesc din așa-zisul infinit,
din așa-numita eternitate.

Arhitectura poemului

Trimba
această
de cuvinte,
această
arhitectură
concepută ca
o ieșire
în caz
de pericol, –
anume că
intenționat
o clădesc
în chip
de turn
îngust
pentru
evacuarea
speranțelor
în caz
de accident
suletesc.

Antiromanța

cu pasărea de fum

Copiliță-păuniță,
adolescentă dănsăreată,
discofilă zvăpăiată
cu cosițe îngemănate
(a mirare : încă netăiate !),
tăinic îmi aduci aminte
de prima-mi dragoste fredonînd
șlagăre de Rita Pavone
și, uneori, de cele copilărești
de-ale lui Loreti ; eu și ea
evadați de la școală spre a colinda aiurea
prin babilonia florală
a bătrînei grădini, părăsite, neîngrijite
din preajma fostului conac ; babilonie
albînd festiv și recapitulînd, parcă,
lecția de botanică ce povestea
despre polenizarea generală, cînd
oricare floare-i infidelă,
supusă unei patimi colective... Însă noi
încă de pe cînd fusesem atrași
de întia privire sfielnică
și de reciprocă simpatie
jurasem să fim și să rămînem numai doi.
Numai în brațele mele Eș, Unica
avea să cunoască disperata acrobație a
știucii aninate-n cîrligul undiței,
pînă la urmă, fără mari regrete,
lăsîndu-și suspînul absorbit
de clipa tinerei și îndrăgostitei vieți
pentru ca, peste ani, să-mi scrie
cu logică nostalgie
că aiuritor de repede trece
ce trece prin lume
și prin lume aiurit de iute
trece ce e de trecut aiurea.
„Ah !”, exclama în încheiere,
„a tinereții pasăre de fum...”
Și avea, nu știu cum, dreptate
precum ai și tu,
adolescentă dănsăreată,
discofilă zvăpăiată,
copiliță-păuniță, adică – pasăre de fum...

CĂRȚILE SĂPTĂMÎNII

Charles Baudelaire : **Florile răului** (Ed. Hyperion, Chișinău)

Prima traducere integrală a operei poetice baudelaire-ene realizată de un singur traducător, poetul Radu Cărneci. O carte foarte frumoasă ca aspect grafic, tipărită la Chișinău și prefațată de criticul basarabean Mihai Cimpoi. În mod evident traducătorul a depus mari eforturi pentru a-și duce la capăt orgoliosul proiect. Dacă în ce privește cuprinderea, versiunea lui Radu Cărneci se constituie într-un eveniment ce se cuvine salutat ca atare, în ce privește calitatea literară, — fidelitate semantică plus expresivitate — se cuvine să-i lăsăm pe comparatiști să judece. Să sperăm că o vor face, dar pînă atunci îi oferim cititorului nostru **Albatrosul** în versiunea lui Radu Cărneci, pentru a-și face el singur o idee despre nivelul tălmăcirii : „Adesea, marinarii, spre-a-și alunga plictisul, / Prind albatroși, largi păsări pe mările de fum / Care-nsoțesc alene corăbiile pe-abisul / Amarelor noianuri, lunecătorul drum // Abia aduși pe puncte, și regii de azure / Se-arată-a fi deodată stingaci, fără de gînd, / Mari aripile-și lasă — o, albele armure ! — / Ca niște visle triste alături atîrnînd, // Cel călător de ceruri, el, nu de mult,

stăpînul / Superb-al înălțimii, stă umilit și-nvins ! / C-o pinză peste pliscu-i îl necăjește unul / Maimuțărîndu-l, altul, pe cel cu mersul stîns. // Poetul e asemeni acestui prinț de noruri, / De-o seamă cu furtuna, sfidîndu-i pe arcași ; / Dar surghiunit pe țarmuri, hulit și fără zboruri, / Cu aripile-i vaste se-mpicică în pași” — sublinierile reprezentînd contribuția semnatică a traducătorului la versiunea originală.

Poezie germană contemporană
(Ed. Dacia)

Bună cunosătoare a poeziei germane, Grete Tartler a întocmit o antologie ce acoperă nu doar poezia din Germania de azi ci întreaga arie lingvistică germană. Intenția de fond a autoarei a fost aceea de a oferi cititorului nostru o imagine cît mai cuprinzătoare a direcțiilor tematico-stilistice a liricii de expresie germană din ultimele două decenii. Selecția a ținut deci cont de criteriile însumate ale valorii estetice și exponențialității, respectate cu strictețe și într-un fel, totuși, mobil, menit să surprindă dinamica fenomenului poetic. Lectura textelor prilejuiește, într-adevăr, descoperirea unor tendințe lirice și, deopotrivă, a unor voci bine conturate, îngăduind totodată celor care cunosc poezia română de astăzi să observe eventualele apropieri sau diferențieri atît de viziune cît și de limbaj poetic propriu-zis, poate cu atît mai mult cu cît în antologie sînt prezenți și cîțiva poeți germani formați și afirmați în peisajul literar românesc. Să mai spunem doar că traducerea Gretei Tartler sînt convingătoare și sub aspectul acurateții și poeticității echivalențelor românești.

Ion Zubașcu : **Omul de cuvînt** (Ed. Cartea Românească)

Maramureșeanul Ion Zubașcu se arată și în această nouă carte același poet de respirație largă pe care-l știam dinainte, preocupat de relevarea dramatic-lirică a semnificațiilor ascunse în realitatea aparentă, în viața cotidiană, în banalitatea unor situații, în viața intimă sau în lumea lecturii. Asociînd cu talent metafora cu discursul colocvial, lirismul subiacent cu narațiunea, poetul încearcă și de cele mai multe ori izbutește să confere viziunii pregnanță iar descrițiilor și pasajelor narative poeticitate. Cum și spune într-un „pastel informațional”, sensul

discursului poetic e de unificarea traziilor : „e iarăși luna mai mezonii lui Yukawa / modelul Man e-n plină înflorire / la poeziei în Tartaria / omul ar buie în nori / să declanșeze primăvară // adînc de tot ac adîncimea / întrece de departe / printre pietrele de pavaj ale sului — / un fir de romanță în Asupra poemelor din **Omul de cuvînt** vom reveni.

Mirela Cioabă : **În lacrima** (Ed. Scrisul românesc)

Cu oarecare întîrziere ne pcest volum de debut semnat tuită acrită a naționalului (O poezie de notație, vîdînd tate și imaginație, într-un re ric întrucîtva demodat dar nu virtuți expresive. Oscilînd în siune și transcrierea de impr preferă exprimarea directă, ții metaforice, urmîrînd să s stare afectivă cînd neliniștită semnată, mai totdeauna din timentului erotic : „Subțiri mi-e dor / de arcul în care : încet săgeata / de rînilor ofer de vinturi de ciini mi-e foa de plinset animal s-a zăvorît sticloase unghii scrijelesc / s vicule-spînzurători / în care tasma ta iubite”. Deocamda ția spre originalitate stilistică dificarea unei dicțiuni perso subsidiară în raport cu doriu muncire lirică a eveniment „spațiul lăuntric”. De aici stingăcie a frazării pe care și maturizarea poetică o pot mina.

Reflecții asupra literaturii române de azi, de mâine...

Am citit multe reflecții pe marginea stării de azi — și mai ales a celei de mâine — a literaturii române. Cuvântul cel mai des întâlnit — leit-motivul este „criza”. Pe bună dreptate — din anumite puncte de vedere — folosit cu prea mare ușurință, din altele. Pentru că, așa cum știm din istoria literaturii universale, perioadele de criză s-au succedat — și ele au fost de multe ori productive și mai interesante decât cele — să spunem, de stabilitate. E mai interesant și mai productiv să încercăm a afla ce componente din aura de concepte și realități ce înconjoară noțiunea de literatură se află — să zicem — în criză. Pentru că am putea foarte bine spune că, odată cu dobândirea libertății de creație și cu abolirea cenzurii literatura română a ieșit dintr-o criză de fond în care a stat, a viețuit timp de peste patru decenii. Dar această ieșire nu este ușoară pentru ea — și mai ales pentru cei ce o scriu. Scriitorul român contemporan din toate generațiile, asemeni confrăților lui din toate țările foste totalitare, a trăit o viață întreagă, a scris cu umbra auto-cenzurii aplecată peste pagina sa, oricâtă luptă au dus mulți cu această nefastă umbră, oricâte victorii ar fi reușit împotriva ei; ea a existat și a intrat în conștiință, chiar împotriva voinței. Sigur că au existat — ca pretutindeni — excepții; excepții integrale sau parțiale, în scrisul fiecăruia în parte, dar, ca de obicei, ele confirmă regula. Scriitorul român se află acum în convalescență — și ea nu va fi pentru mulți nici scurtă și nici ușoară; singurul medicament — dacă tot vorbim de... boli și de convalescență — este examenul lucid și necruțător de conștiință, asumarea — oricât de grea și cerind sacrificii — a faptului că sînt cărți, pagini, rînduri sau versuri care poartă în ele stigmatul acelei auto-cenzurii sub presiunea căreia am început cu toții să scriem, să publicăm — să trăim existența noastră de scriitori. Alt drum nu e — și cei mai lucizi vor începe să judece propria lor creație din perspectiva ieșirii din reaua conștiință a auto-cenzurii. Nu e vorba de cei ce au mintit, în chip sistematic sau accidental — ci de cei mai mulți, cei care nu au spus tot adevărul; e vorba de acea inevitabilă piedică pe care umbra nefastă o pune în fața tocului sau pe marginea claviaturii mașinii de scris. E teribil să te întrebi cît la sută din ceea ce ai scris mai rezistă nu în confruntarea cu eternitatea ci cu realitatea anilor în care ai scris — realitate care lese încet-încet la iveală, despre care se vorbește din ce în ce mai mult și mai adevărat. Faptul că se vor întreba și alții — cei care vor încerca și, prin ani, vor reuși să privească 40 de ani de literatură cu alți ochi — va fi poate mai ușor. Vor ieși acum la suprafață, pentru mulți, regretele că nu ai scris atunci despre ceva teribil ce se petrecea sub ochii noștri, cu noi, ceva despre care ai fi vrut să scrii și n-ai făcut-o — fie pentru că ți-a fost frică, fie pentru că umbra, umbra de peste umărul tău veghea. Sigur că literatura a 40 de ani de existență dominată de totalitarism va trece printr-un proces de reevaluare; astăzi, mâine, poimîine cu siguranță că această operație a spiritului critic va începe să-și spună cuvîntul. E necesar să se întîmple așa — va fi dureros, cu siguranță, pentru martorii și preopinienții acestei perioade, pentru opere, dar va fi reconfortant pentru destinul culturii, vital pentru viitorul libertății de creație în țara noastră. Se va greși — cum s-ar putea altfel? — dar cu cît operația va fi mai radicală, cu atît structura adîncă și valorică a culturii, a literaturii noastre va avea de cîștigat.

Sigur că mă întreb și eu ce va rezista din acești 40 de ani de literatură — cum ne întrebăm cu toții. În aparență, poezia va fi cea mai puțin lovită de revizuire, deși și aici ierarhiile vor su-

feri modificări. Va mai rezista o parte, deloc mică, a criticii și istoriei literare; nu numai pentru că au fost emise multe judecăți corecte, dar și pentru că discursul critic va rămîne interesant pentru istoria receptării, chiar atunci cînd a fost în chip voit mistificat. Puținele cărți de teorie literară vor fi cele mai puțin lovite de revizuire. Istoria literară cred că prezintă nu puține zone de reală valoare; după opinia mea „sarcinile” ei de viitor nu vor trebui să se concentreze numai asupra perioadei 1947—1989, dar și asupra perioadei interbelice care, datorită cenzurii ideologice a avut parte de prea puține cercetări și de multe ori parțial sau total desfigurare de presiunea ideologică. Nu există de pildă o istorie a presei literare interbelice — fenomen major și încă foarte puțin adus în discuția critică. Privirea lucidă asupra acestui fenomen ar putea explica multe evoluții și direcții literare din perioada imediat următoare, din '47 încoace, în ciuda unei rupturi de proporții fundamentale care a intervenit prin instalarea totalitarismului roșu. În acești doi ani au revenit în circulație o seamă de nume importante care fie au fost interzise, fie

au fost victimea unor flagrante politici de dezinformare — mă refer la Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Nae Ionescu sau Mihail Sebastian. Apariția unor volume cuprinzînd părți din opera lor a constituit evenimentul editorial cel mai important — chiar dacă aceste volume au apărut, de cele mai multe ori fără un aparat critic ce era atît de necesar, mai ales pentru publicul tînăr și derutat de intoxicarea ideologică sau de propaganda comunistă. Cu aceste nume nu se epuizează însă o epocă — și comandamentul editării științifice, chiar dacă costisitoare, a unui patrimoniu literar, ideologic și cultural rămîne o prioritate a viitorului.

Genurile cele mai expuse marilor revizuirii vor fi, fără îndoială, proza și romanul, precum și dramaturgia — gen care în 40 de ani și-a putut număra reușitele estetice reale pe degetele a două biete mîini.

A fost desigur extrem de important faptul că în acești doi ani a revenit în literatura națională o parte a scrierilor din exil — de pildă romanele lui Vintilă Horia, Paul Goma, Dumitru Tepeșag, Bujor Nedelcovici. Nu e decît începutul — și pentru a putea fi așezată corect în contextul istoriei literaturii acestor decenii, literatura exilului trebuie mai întîi să intre în conștiința publică așa cum e ea, și vechiul și mai noul exil au produs scrieri de valori diferite — multe din ele structurate de un militanțism anti-totalitar, anti-comunist; ele sînt nu o dată răspunsul la perioada realismului socialist — și cele două părți trebuie puse față în față pentru ca perspectiva să fie completă și complementară. Se va scrie desigur și o istorie a literaturii dogmatismului și realismului socialist — o istorie a falselor valori și reputații, a enormităților și minciunilor care au început odată cu sovietizarea și care, din păcate, nu au încetat odată cu evenimentele din decembrie '89. O istorie a ridicolului pernicios, a crimelor împotriva adevărului căruia i-au căzut victimă și scriitori de incontestabilă valoare. Petru Dumitru e unul din exemplele importante — dar nu e singurul caz de conversiune. Eu nu cred că trebuie uitat nimic — istoria unei literaturi în veacul nostru nu mai poate avea „pete albe” — iar petele de culoarea minciunii trebuie cunoscute de posteritate — măcar în speranța că viitoarele generații vor învăța ceva din îngrozitoarea experiență prin care am trecut noi.

Un coleg de redacție îmi spunea, ime-

diat după evenimentele din decembrie '89, că acum vom asista la apariția neîntîrziată a „literaturii de sertar”; m-am arătat atunci sceptic — și din păcate se pare că am avut dreptate; iată cît de puține scrieri beletristice de sertar au apărut în acești doi ani — și aproape nimeni nu anunță că ar mai exista altele; exceptînd jurnalele, care încep să apară în fragmente, excepțînd poeme, sertarul nu pare a fi fost pentru scriitorul român o soluție; dacă nu mă înșel — și ziua de mâine nu mă va contrazice, ceea ce aș dori — e și acesta un fenomen de luat în discuție — existența sau inexistența literaturii de sertar în România — și comparația cu alte țări, alte literaturi din est s-ar cere făcută. După cum nu s-au înregistrat în ultimele patru decenii prea multe cazuri de cărți interzise în țară dar apărute în occident, în traducere — fapt care a atras persecuții de grad diferit asupra autorilor lor, unele ajungînd pînă la închisoare. Excepțiile sînt cunoscute — și de aceea ele atîrnă greu. Totuși, din sertare au ieșit cîteva cărți importante — aș spune chiar de o importanță capitală, chiar dacă nu în primul rînd literară — și acestea au fost mărturiile din experiența gulagului românesc. **Jurnalul fericirii** de N. Steinhardt este o carte de primă importanță în literatura contemporană — și s-ar putea ca tradusă să aibă ecoul internațional pe care sînt convins că îl merită. Carte de o rară densitate spirituală și de o inspirație tragic-luminoasă, **Jurnalul fericirii** are ceva din vibrația existențială a capodoperei. Istoria detenției lui Belu Silber apărută sub titlul **Monarhia de drept dialectic** constituie și ea un document important pentru români, ce poate fi plasat în seria de circulație mondială a cărților scrise de comuniști deveniți victime ale comuniștilor. În fine, **Inchisoarea noastră cea de toate zilele**, de Ion Ioanid, — un serial care va avea mai multe volume — este un document extraordinar despre închisorile comuniste — o carte care ar trebui citită de toți românii spre a afla ce orori se petreceau în țara lor și ce proporții enorme ia vinovăția regimului comunist. Citînd-o, am avut certitudinea că existența ei este o mare șansă pentru istoria țării în aflarea adevărului, — șansă ce se datorează memoriei cu adevărat prodigioase a unui om, muncii sale devotate pentru o cauză ce părea multora pierdută, lîmpezirii minții și scrisului său. Este probabil că vor mai apare și alte memoriale din închisori — unele din ele au fost tipărite în exil — este probabil că literatura română va trece o perioadă de timp printr-o necesară fază de dominație a memorialisticului. Ea va veni în ajutorul istoricilor care — la urma urmelor — au, între toți intelectuali, sarcina cea mai grea și cea mai imperios necesară. Și anume aceea de a deparazita istoria națională de rescrierea ei în spirit și din ordin comunist. Și nu numai istoria din veacul nostru, dar istoria românilor de la începuturi pînă în zorii veacului — căci întregul a căzut pradă celor mai diferite și mai aberante mistificări. Cred și eu, alături de alții, că în literatura ce vine se vor produce multe schimbări de accent, de pildă, o diminuare a importanței criticii de întîmpinare către care multe talente au venit în trecut pentru că alte domenii ale exercițiului spiritului critic erau blocate. Selecția în genere va fi mai dură — pentru că cererea pieței va influența mult mai mult cariera scriitorilor, o parte a lor va fi foarte tentată de literatura de consum. Cred de asemeni că viața literară se va schimba mult, că o parte, destul de mare a revistelor culturale își va înceta apariția, oricît de mare ne-ar fi regretul — și asta nu numai datorită crizei economice. Nu cred că ceea ce numim consumul de cultură va scade ca volum, dar în cadrul lui greutatea cărții va scade — fie că acest fenomen e întristător sau nu. Vor fi deci mult mai puțini scriitori care să trăiască numai din scrisul lor — și, în consecință, instituțiile literare și artistice vor trebui să se adapteze noului context, incomparabil mai liber dar și mai sever în selecție. Debutul va fi mult mai greu — și pentru ca literatura națională să evite o criză prea mară va fi nevoie cîteva ani de ajutorul statului. Cei care vor conta mai puțin pe el vor fi și acei care se vor adapta mai ușor unor realități care nu vor fi ușoare, mai ales din punct de vedere material. Cît despre ceea ce vor face scriitorii români din toate generațiile în fața paginii albe și a conștiinței lor — cine poate face pronosticuri fără a sfida destinul său și al altuia, mai ales după ce am plătit, fiecare cum i-a fost dat, greul tribut al ieșirii spre libertate?

München, decembrie 1991

30 ianuarie 1852 — 9 iunie 1912

Caragiale s-a născut în satul Haimanale, lângă Ploiești. Haimanale — cuvânt introdus mai târziu în „dicționarul” său satiric. Invățământul: cinci ani la școala primară și patru ani la Liceul „Petru și Pavel”, din orașul Ploiești, unde tatăl său practica avocatura. Apoi doi ani la Conservatorul din București — cursurile de declamație și mimică. Până la întemeierea carierei sale de publicist și scriitor a fost salariat în mai multe funcții: copist la Tribunalul Prahova; suflor la Teatrul Național din București și suflor al trupei condusă de unchiul său, actorul Iorgu Caragiale. Mai târziu, paralel cu activitatea literară a fost rezizor școlar, în districtele: Focșani, Neamț și Argeș.

În ianuarie 1893 a reușit să se înscrie ca membru în Societatea Internațională a Chel-

nerilor (înființată la București, la 23 decembrie 1881), dar după doi ani — în ianuarie 1895 — societatea aceasta anunță că „Domnul Caragiale a fost radiat și i s-a retras adeverința de membru, pentru neplata cotizațiilor”. Ca adept al lui Bacchus, a înființat mai multe berării, între care și vestita berărie **Gambrius**, aflată „sub direcția personală a DOMNULUI CARAGIALE”, cum ne informează un afiș răspândit în București, în vara anului 1901.

Ziarist, publicist, poet

Inceputul activității ziaristice a lui Caragiale nu poate fi datat cu certitudine. Poate a fost în luna octombrie 1873, la ziarul „Telegraf”, din București, unde ar fi publicat rubrica de anecdote intitulată **Curiosități**, sau, mai sigur, în revista „Ghimpele”, unde și-ar fi semnat unele dintre scrieri cu pseudonimele: Car și Pelicar. Confirmarea ne-o dă și revista, în numărul său din luna decembrie 1874, când numele lui Caragiale apare trecut printre scriitorii care for-

mau „comitetul redacțional”. Un debut neîndoielnic îl aflăm în „Revista contemporană”, la 4 octombrie 1874, cu trei pagini de poezie semnate **I. Luca Caragiale**.

În anii 1875—1876 a fost girant responsabil al ziarului „Alegătorul liber”; în lunile mai și iunie va publica singur foaia hazlie și populară „Claponul” (șase numere); în august 1877 a fost conducător al ziarului „Națiunea română” (impreună cu Frederic Dame), ziar suprimate după șapte numere. În decembrie 1877 și-a început colaborarea la „România liberă”, publicând foiletoanele **Cercetare critică asupra teatrului românesc**. În 1878—1881 a colaborat la „Timpul”, alături de Eminescu și de Slavici. Tot în 1878 a început să citească din scrierile sale la ședințele **Junimei**. În „Convorbiri critice” și în „Timpul” și-a publicat piesele de teatru. Când Slavici și Coșbuc au început publicarea revistei „Vatra” — în 1894 — Caragiale s-a aflat printre principalii colaboratori. Din 1895 și până în 1899 a colaborat la revistele: „Gazeta poporului”, „Epoca”, „Drapelul”, „Povestea vorbeii”, „Lumca veche”, „Adevărul”, „Foaia interesantă”, „Sara”, „Literatură și artă românească”, „Pagini literare”. În 1896 a condus „Epoca literară”. În 1899 a început să colaboreze la: „Universul”, „Lumina”, „Luceafărul”, „Românul”, „Convorbiri”.

8

Luceafărul

I. L. Caragiale

O premieră furtunoasă

In începutul anului 1879, Caragiale era puțin cunoscut de către marele public. Iată însă că a sosit momentul primului său pas spre celebritate. La 18 ianuarie 1879, Teatrul Național din București prezintă în premieră, **O noapte furtunoasă**. Piesa aceasta fusese citită, de Caragiale, la una din ședințele **Junimei** din Iași, unde ascultătorii o apreciaseră, fapt care l-a determinat pe Ion Ghica, directorul general al teatrelor, s-o treacă în programul Naționalului bucurestean. Premiera a avut mare succes, dar autorul, iese pe scenă ca să primească aplauzele furtunoase dezlănțuite chiar după primul act, s-a auzit fluierat și huiduit, de grupuri organizate la galerie. Ce se întâmplase? Ne-o mărturisește chiar Caragiale: „Se răspândise vestea că piesa lovea în instituția Gărzii Cetățenești. Iar la a doua reprezentație, din 21 februarie, am fost iar fluierat, huiduit și amenințat, de o droaie de patrioți din Garda Civică cu bătaia în piața Teatrului. Niște tineri ofițeri m-au scăpat de furia lor”. Aceasta a fost cauza care a determinat conducerea Teatrului Național să scoată piesa din program. Protestul fusese organizat de un grup de preținși moralisti, pentru acordarea unei satisfacții burghezei „ultragiată” de conținutul piesei. Așadar **O noapte furtunoasă** a căzut chiar de la pre-

Director de teatru

Caragiale a fost, printre altele, și director al Teatrului Național din București. În anul 1888, Titu Maiorescu, ministru al Instrucțiunii Publice, ocupându-se și de dificila problemă a schimbării conducerii Teatrului Național, după îndelungate consultări a hotărât, la 2 iulie 1888: „Director al primului nostru teatru va fi tinărul dramaturg I.L. Caragiale” (care avea, atunci, numai 36 de ani). Numele aceasta pare să nu fi multumit pe toți oamenii de teatru. Trei mari artiști nu-i vor da concursul noului director, prezentându-și demisiile: Aristizza Romanescu, Grigore Manolescu și Constantin Nottara — aceiași care interpretaseră rolurile principale din piesele lui Caragiale. Citeva dintre ziarele bucureștene au fost de partea acestor artiști. Caragiale s-a străduit însă și a reușit să deschidă stagiunea, la 1 octombrie 1888, cu comedia **Manevrele de toamnă**, o localizare în care interpretii au obținut succese remarcabile. Dar „sabotarea” lui Caragiale a continuat și din partea altor actori, astfel că nesimpatizatului director s-a văzut nevoit să demisioneze, în 1889, înainte de începerea noii stagiuni. Și bravul Caragiale nu s-a supărat; a scăpat de o povară; și putându-și vedea astfel, în continuare, de opera sa literară.

Sarbătorirea

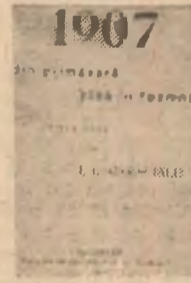
prezidat de Petre Grădinaru, în ziua sârbătorit: Delavrancea. Take Ionescu, J.T. Floru Ciurcu, Tănase Cantilă, Aurel Iiescu și actorul La banchet se oferă daruri simbolice: o călărașă ceasornic de buzuna tată de I.V. Voinescu. În aceea zi a fost editată zărilor, cu titlul „Caragiale Are pe copertă un desen cu și o caricatură de J. I. — proză și poezii — și mai de seamă prietenii

Conferențiarul

Societatea „ILEANA”, de curând constituită „pentru protejarea artelor din țara noastră”, organizează, la Ateneul Român, o serie de conferințe. La 20 martie 1898 pe afiș se află și Caragiale, mult apreciatul conferențiar și scriitor. Ziarul „Universul”, care face cronică acestei conferințe, scrie: „În sală sînt peste opt sute de auditori. Domnul Caragiale ia loc înaintea unei mese pe care se află două luminări și desface manuscrisele sale. Bea puțină apă, își linge mustățile și le netezește, apoi desfășoară înaintea noastră scenele pe care le-a scris. Citind, el trăiește acele scene și ne face și pe noi să le trăim. Intră în personajele sale și le imită limbajul, privirile, vocea, gesturile, și expresiile. Te face să rizi cu hohote, iar în părțile mișcătoare, te înduioșează. Caragiale este ceea ce se numește un temperament artistic, de o superioritate absolută, netăgăduită în surprinzătoarea ei complexitate...”

Acesta era Caragiale — autorul, actorul conferențiarul.

Patriotul

trimisese primul capitol „Zeit”, la Viena, care l-a primit în luna ianuarie 1907, cu semnătura **român**. Acest patriot — în capitolul respectiv: lui în care a căzut țara noastră, nenorocita politic și bărbații noștri de Sta ani încoace”. Și continuă s-a petrecut înainte și revoltei țărănești din anul 1907.

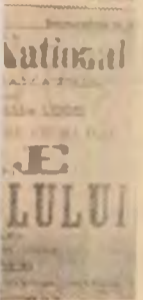
„Moftul român”

Caragiale a folosit mult cuvîntul **moft**, ajungînd să-l pună și ca titlu unei reviste — „**Moftul român**” — pe care a înființat-o în ianuarie 1893, declarînd-o, serios, în subtitlu: „Revista spiritistă națională. Organ bi-ebdomadar pentru răspîndirea științelor oculte în Dacia — Traiană”. Începînd cu numărul 11, revista a devenit ilustrată, publicînd caricaturi. Cu unele întreruperi „**Moftul român**” a apărut pînă în anul 1902. Prin această publicație directorul Caragiale a introdus, în mod obligatoriu, plaia tuturor colaborărilor, „în mod echitabil, după valoarea lor”.

Calendarul „**Moftului român**”, pe anul 1902, de I.L. Caragiale, a apărut la București, fiind mult apreciat de cititori.

mieră, dar n-a fost o cădere determinată de spectatori, ci impusă oficial. Și cu toate acestea, surprinzătoarea „cădere” a fost începutul gloriei lui Caragiale, toate piesele pe care le-a prezentat mai târziu — inclusiv reluarea **Noptii furtunoase** — constituind cele mai mari succese ale teatrului românesc din secolul trecut.

„Noaptea furtunoasă” a ajuns și pe scena Operei Române, însoțită de muzica lui Paul Constantinescu — în 1935; iar în 1943 Jean Georges a făcut un film după această valoroasă piesă de teatru.

La 13 noiembrie 1881 Caragiale este din nou pe scena Teatrului Național, cu piesa **O scrisoare pierdută**. Sala este arhiplină. După fiecare act spectatorii aplaudă minute în șir. Succesul acesta face ca să se reia, fără nici o grijă, **Noaptea furtunoasă**.

A treia premieră: **D-ale Carnavalului**, se dă la 8 aprilie 1885, tot la Naționalul bucureștean. Noua piesă are succesul scontat, iar încercarea făcută de un grup de huligani pentru a tulbura spectacolul, nu reușește.

Cu aceste trei piese, Caragiale a ajuns în fața publicului ca fiind; „cel mai mare autor dramatic al timpului”.

Să reamintim că la 16 octombrie 1950 **Scrisoarea pierdută** s-a jucat, la București, pentru a 500-a oară. Apoi a plecat într-un lung turneu internațional prin: Italia, Bulgaria, Polonia, Finlanda, Peru, Argentina, Franța, Belgia, Grecia, Japonia, Uruguay și Cehoslovacia.

Cu piesa **Năpasta**, a cărei premieră a fost la 3 februarie 1890, Caragiale și-a încheiat cariera de dramaturg.

Interpreții principali, de la premiere, în piesele lui Caragiale: Ștefan Iulian și Aristizza Romanescu, în **O noapte furtunoasă** și în **Scrisoarea pierdută**; C. Nottara și Frosa Sarandi, în **D-ale Carnavalului**; Grigore Manolescu, C. Nottara și Aristizza Romanescu în **Năpasta**.

La serbările Astrei

asociația Transilvană pentru Literatură Română și Cultura poporului român — ASTRA, cum i s-a spus în mod curent — și-a sărbătorit jubileul de cincizeci de ani de activitate, la Blaj, în zilele de 14-17 august 1911. La sărbătorire au participat peste patruzeci de mii de români, veniți din toate județele țării. Printre delegații trimisi de organizațiile culturale de la București s-au aflat și scriitorii: I.L. Caragiale, George Coșbuc, Octavian Goga, Șt. O. Iosif, Victor Eftimiu. În programul serbărilor: defilarea delegațiilor, cu cocarde și drapele tricolore; dansuri naționale; expoziții; conferințe și un zbor al aviatorului Aurel Vlaicu. Despre acest zbor demonstrativ Victor Eftimiu consemnează în amintirile sale: „Caragiale a plins de emoție văzând cutezanța și măiestria lui Vlaicu”; iar despre ansamblul serbării: „Aceasta a fost cea mai impunătoare manifestație românească, din Transilvania, de la 1848 și pînă atunci”.

În fotografie: Caragiale, avînd în spatele său pe Octavian Goga, iar în dreapta acestuia, Șt. O. Iosif, și, la stînga, Al. Ciurea, Ultimul din dreapta — Aurel Vlaicu.

22 noiembrie 1912

Caragiale a murit la 9 iunie 1912, la Berlin, unde se stabilise, cu familia. Cinci luni mai târziu, sicriul cu rămășițele sale pămîntești a fost adus la București și, la 22 noiembrie 1912 s-a făcut înmormîntarea, la cîmîtirul Șerban Vodă. Cortegiul funerar, format la biserica Sf. Gheorghe, a făcut un ocol prin fața Teatrului Național și a continuat apoi drumul pînă la cîmîtir. Mii de bucureșteni au luat parte la această solemnitate în fruntea lor aflîndu-se toți marii scriitori ai timpului: Al. Vlahuță, Mihail Sadoveanu, Emil Gârleanu, Cincinat Pavelescu, Șt. O. Iosif, O. Densușianu, Corneliu Moldovanu, Delanvrancea, Sandu Aldea, Radu Rosetti, N.D. Cocea și alții. În ziua aceea ploua, dar cortegiul era fără sfîrșit, cetățenii participînd, cu umbrele sau fără, la ultimul omagiu adus marelui

Caragiale. Delanvrancea, în cuvîntarea pe care a ținut-o la biserica Sf. Gheorghe, menționa: „Caragiale a fost cel mai mare român din cîți au ținut un condei în mînă și o torță aprinsă în cealaltă mînă. Condeii a căzut, dar torța arde și nu se va stînge niciodată”. Iar Mihail Sadoveanu adăuga: „Caragiale a însemnat o dungă mare și foarte luminoasă în literatura noastră contemporană; ea a rămas asupra noastră și va rămîne asupra tuturor generațiilor”.

Trei premiați

În primii ani ai secolului nostru, Teatrul Național din București acorda premii biennale pentru piesele originale care înregistraseră cele mai multe reprezentații. Printre autorii premiați în luna aprilie 1912 s-au aflat: Dimitrie Anghel,

pentru piesa **Cometa**, I.L. Caragiale, pentru piesele: **D-ale Carnavalului**, **O noapte furtunoasă** și **Năpasta**; Victor Eftimiu, pentru piesele: **Akim**, **Ariciul și soborul**, **Ave Maria**, **Crăciunul lui Osman** și **Înșirte Mărgărite**.

Caragiale mai primise un premiu, la 25 ianuarie 1885, tot de la Teatrul Național, pentru piesa **D-ale Carnavalului**. Juriul care a acordat acest premiu: Vasile Alecsandri, B.P. Hasdeu, Titu Maiorescu, Grigore Ventura și V.A. Urechiă.

Bibliografie

În timpul vieții, Caragiale a publicat următoarele scrieri, în volume: **TEATRU**, 1889; **NĂPASTA**, 1890; **NOTE ȘI SCHIȚE**, 1891; **PĂCATA**, 1892; **TEATRU**, vol. I, II, 1894; **CULISELE CHESTIUNII NAȚIONALE**, 1896; **SCHIȚE UȘOARE**, 1896; **NOTIȚE ȘI FRAGMENTE LITERARE**; 1897; **SCHIȚE**, 1897; **CALENDARUL DACIA**, 1898; **MOMENTE** 1901; 1907 — **DIN PRIMĂVARĂ ȘI PINĂN TOAMNĂ** 1907. **NOVELE**, 1908; **TEATRU**, opere complete, 1908; **SCHIȚE NOUA**, 1910.

Opera lui Caragiale se situează printre creațiile românești cele mai cunoscute în lume. Acest succes se datorează faptului că scrierile sale au fost tipărite în aproape optzeci de volume (în anii 1912-1972), iar pe altă parte prin intermediul scenei, piesele sale fiind jucate în treizeci de țări. Proza și comediele lui Caragiale au fost traduse în limbile: arabă, bulgară, cehă, germană, chineză, ebraică, engleză, franceză, greacă, italiană, japoneză, letonă, finlandeză, slovacă, ucrainiană, maghiară, vietnameză.

Documentar de
Ion Munteanu

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Țări de piatră monologînd în Babilon: Geo Bogza și Al. A. Philippide

Numai Sena îl desparte pe Mircea Iorgulescu de Paul Goma

Recital de lirică feminină eu Lijiana Ursu și Smaranda Cosmin

Lingă gardul Ambasadei României a fost găsit cadavrul unui bărbat cu un cuțit înfipt în spinare. E vorba de un cetățean român, cum reiese din actele găsite asupra corpului. Ambasada, într-un prim comunicat, a declarat că nu are cunoștință de descoperirea poliției; la două ore după aceea, într-un nou comunicat, Ambasada afirmă că e vorba de o sinucidere. Opoziția românească din exil anunță organizarea unor serii de manifestații de protest în fața Ambasadei a cărei pază a fost serios întărită prin trimiterea a două plutoane de CRS.

Agențiile de presă.

Femeia în vîrstă, scundă și foarte uscată, soția ambadorului, se opri. Șoricarul, lung, bătrîn, zăbovea mirosind un perete. Strada era pustie. Din cînd în cînd, cite o mașină. Stopurile de la încrucișări clipeau portocaliu. Ici, colo cite o fereastră luminată.

Femeia se urni din loc. Ciinele, lung și bătrîn, mișcîndu-se cu dificultate, o urmă zgîriind asfaltul cu ghearele.

Femeia în vîrstă, scundă și slabă, foarte slabă, se opri. Lingă ea, o reclamă luminoasă înfățișa o tinărară suplă, zimbitoare, numai în chiloți și sutien.

Ciinele își depărtase picioarele din spate. Sub el se forma o băltoacă mică. Femeia bătrînă, scundă, uscățivă, se uita la afiș.

Femeia scundă și în vîrstă trase de lesă.

Ciinele, indolent, începu să zgîrie din nou, mecanic, asfaltul cu ghearele: mergea.

Frunzoii simți că-i trece un fior rece pe spinare. Se dezobișnuise să mai lasă noaptea. De o lună stăteau toți închiși în clădirea ambasadei, ascultînd cum afară, de la șase după-amiaza pînă la căderea serii, aia din stradă strigau: „Ceaușescu asasin, Ceaușescu, asasin!”

Uite la ea! bombăni Frunzoii în gînd, privind spre panoul cu reclama luminoasă. Adună banii cu lopata. Și pentru ce! Se despoaie și rinjește la lume.

Frunzoii își pipăi pistolul prins în harnașament sub brațul stîng.

Uite-o cum se uită! La chiloți! La sutiene! La boarfa aia! — Frunzoii era aproape bucuros. — Ca și cum baba ar putea să poarte chiloți ca aia. Și țite! Flească! Da, flească!

N-ai decît să te uiți pîn-oi crăpa-n mă-ta! își mai spuse Frunzoii în gînd. Și eu? se întrebă el apoi.

Eu?...

Întrebarea căzuse repede, țintuitoare.

El? El păzea o babă. Să i se cace ciinele. La Paris. A stat ascuns o lună, Iese noaptea — că ziua e încă primejdios — și se uită la o babă: cum se uită ea noaptea (că ziua — „Ceaușescu asasin!”...), la Paris, cum i se cacă și i se pișă ciinele. Lingă un afiș pe care — la Paris! — o boarfă tinărară, despuțiată, rinjește la oameni.

Uuuuh, iapa dracului! se scutură omul solid, cu obrazul alb și rotund, cu nasul mic și pistol la subțioară. Păi, ia s-o aduci un pic la noi! Un piculeț! S-o pui la șmotru! Să vezi cum îi piere cheful să se mai despoaie! Sau, dacă nu, să intre în trupa de fete pentru Inter. S-o-mbăloșeze toți babilicii. Pe dolari. Și p-ormă s-o iau eu puțin la întrebări! Îi piere ei cheful să mai rinjească degeaba la oameni!

Ochii bărbatului alunecau, profesionist, din obișnuință, ca un reflex, spre dreapta și spre stînga, scrutînd întunericul. Lua-te-ar dracu de găină slăbănoagă! își spuse el. Măcar de te-ar prinde aia cu „Ceaușescu asasin!” Numai în pumni te-ar ține! Că, adică, cum ai ajuns tu „doamna ambasador”?! A? Cum? — Ce-ar fi dacă aş cere azil politic? se mai întrebă el — și îl fulgeră spaima. — Apoi își pipăi pistolul. — Spaima îi trecu încet, încet.

1990

Petre Pleată a fost rechemat la București.

„Dacă aștia nu-mi dau un pahar cu apă, leșin”, își spuse Petre Pleată coborînd din mașină. La *Le Maison de la Radio*, circulară, uriașă, avea toate ferestrele luminate. „Lua-v-ar dracu!” — ambasadorul aproape că răcni în gînd. — Stați și măcinați vorbe, iar pe mine — pe mine mă-mpușcă aștia!”

Petre Pleată a fost rechemat la București. Nebunia din ianuarie i-a rămas nebunia în casă.

Precedat de cei doi poliști, un bărbat și o femeie, Pleată intră alături de Frunzoii în holul de la parter.

— Monsieur l'Ambassadeur, bonsoir, îl întâmpină o femeie brunetă, foarte mică de statură, rotunjoară, cu privirea strălucitoare, virfurile mici ale pantofilor abia i se întrezăreau de sub fusta lungă de stofă grea. Merci d'être venu!

„Asta mă face harcea-parcea”, gîndi Pleată.

Alături de femeia scundă și durdulie — un bărbat: subțire, craniul rotund, cu nasul și bărbia ascuțite, cu umerii plați, purtând o haină scurtă de piele maroniu-roșcată.

— Bună seara dom'le ambasador, spuse acesta în românește.

— Aaa, zise Pleată. Parcă ne-am cunoscut...

— Nu-mi amintesc. Figura mea, poate, vă spune ceva, totuși. Am fost prezentat tele-jurnalul, în România, cîteva ani. Numele meu e Doctorele Radu Dobcă.

„O fi! bombăni în gînd Pleată. Și-acu' mă regulezi pe mine?”

Apoi spuse:

— Aaaa! Uite, domnule!... Îmi pare bine că putem să stăm în vorbă. Dacă ați ști de cînd aștept momentul ăsta!... Nici nu-mi vine să cred că sînt aici, la dumneavoastră, și că vorbim normal...

Întoarse puțin capul. Frunzoii, aparent calm, suridea cu ceea ce credea el că e o expresie amabilă.

Petre Pleată a fost rechemat la București. Nebunia din ianuarie i-a rămas nebunia în casă. — Mulțimea răcnea în stradă.

În lift, femeia scundă și brunetă schimbă cîteva cuvinte cu poliștii. În franjuzește, bineînțeles. Pleată nu înțelegea nimic. Îl pipăi pe Frunzoii. Nici acesta nu părea mai lămurit. „N-o să fie ușor să-l spuse ambasadorul. N-o să-mi traducă nimeni... Cum dracu' o fac cu hirtia, cînd s-o scot?” Își pipăi buzunarul hainei; hirtia era acolo, liniștitoare. Surprinse privirea securistului: încercă să-l atenteze. „Dacă aștia nu-mi dau un pahar cu apă, își spuse din nou Pleată, o să leșin. Ar fi frumos, nu?”

— Bună seara, dom'le ambasador. Macrea, Mircea Macrea, spuse bărbatul peste măsură de gras, înalt și, parcă, moale, care îi aștepta sus, la ieșirea din lift. Mai avem un minut jumate și intrăm în emisiune.

Pleată căută privirea lui Frunzoii.

— Domnul Macrea e șeful secției noastre, al secției române, în fața murei cel care zicea că lucrase la televiziune.

— Aaaa, îmi pare bine. Îmi pare bine că sînt aici și că putem să vorbim normal, omeneste... spuse ambasadorul.

— Haideți să mergem, zise celălalt, șeful, bărbatul mare, moale. N-avem timp. Întii în emisiunea franceză, în direct. Apoi la noi în românește. O.K.?

Petre Pleată a fost rechemat la București. Nebunia din ianuarie i-a rămas nebunia în casă. — Mulțimea răcnea în stradă. O „troică”, suită pe tancuri, făcea cruce și anunța mulțimea urlătoare care agita stindarde găurite, că partidul comunist e scos în afara legii.

În studio, opt persoane. Cîte doi pe un microfon. „Mă sfițesc de gîndi din nou Pleată.

Se așeză pe scaunul indicat de un ziarist înalt, cu părul tuns scurt. Frunzoii, rămas în picioare, se lipi cu spatele de perete; își alese o poziție de unde putea comunica din priviri cu Pleată. „Mă-mpușcă direct în cap, dacă vrea, gîndi ambasadorul. Iar aștia doi, francezii, degeaba s-au așezat lingă el. N-or să-l poată opri. Și, poate, nici să-l oprească...”

Petre Pleată a fost rechemat la București. Nebunia din ianuarie i-a rămas nebunia în casă. — Mulțimea răcnea în stradă. O „troică”, suită pe tancuri, făcea cruce și anunța mulțimea urlătoare care agita stindarde găurite, că partidul comunist e scos în afara legii. Nevasta lui Pleată, în fotoliu, uitîndu-se la vizor, s-a pornit să țipe.

Ziaristul înalt și tuns scurt începu să turuie. Ceaușescu. Revoluția. Răsturnare. Ambasada română, care s-a alăturat noii puteri... „Asta trebuie să fie, își spuse Pleată. N-are ce să fie altceva.” Tot asta fusese și în cele două studiouri de televiziune unde plecuse cîte o oră, înainte...

Apoi, se lăsă tăcerea. Pleată înțelese că i-a venit rîndul să vorbească. Scoase hirtia din buzunar și și-o puse pe masă.

— Je suis heureux, începu el, de me trouver ici et de pouvoir parler libre... La dictature est finie...

— Un instant, monsieur l'Ambassadeur, spuse cel care părea să fie fratele emisiunii. Vous êtes en train de nous lire un papier, qu'est-ce que c'est? Je vous ai demandé s'il y a encore la Sécurité dans votre pays, Monsieur l'Ambassadeur.

„O să tac, își spuse Pleată. S-aștept să-mi traducă cineva. Să-mi traducă...”

COMUNICAT

Luni, 25 decembrie 1989, a avut loc procesul lui Nicolae Ceaușescu și al soției sale, Elenei Ceaușescu în fața Tribunalului Militar Extraordinar.

Capetele de acuzare au fost:

1. Genocid — peste 60.000 de victime.
2. Subminarea puterii de stat și organizarea de acțiuni armate în scopul trivirii poporului și a puterii de stat.
3. Infracțiunea de distrugere a bunurilor obștești, prin distrugerea și incendierea unor clădiri, explozii în cîmp etc.
4. Subminarea economiei naționale.
5. Încercarea de a fugi din țară.

Continuare în pag. a 15-a

TRANZIȚIA POLITICĂ ACTUALĂ

Metamorfoza unui sistem de semnificații

XXVI. PRELIMINARIILE (II)

Speranța unor soluții facile, nerăbdarea deci, este caracteristica politicii românești din 1946 și până astăzi. Există o importanță șansă de a scăpa acum de obiceiul prost al nerăbdării politice; trebuie numai ca această șansă, ocazie mai curînd, să nu fie ratată.

De la sfîrșitul primei luni a anului 1990 și pînă de curînd noi nu am mai fost subiecții unor acte politice decisive, acte care să necesite participarea unor forțe sociale majore. Au existat, pe de o parte, acțiuni presupunînd opțiuni grave, dar ele iradiu într-un spațiu limitat. Au existat, pe de altă parte, acțiuni generatoare de istorie, dar în care nu s-a optat propriu-zis, nu s-a soluționat o alternativă anterior necunoscută, ci s-a făcut o afirmare de identitate, ori s-a răspuns unei necesități sau unei constrîngerii. În prima categorie intră acțiunile de stradă și unele campanii de presă. În cea de-a doua categorie se situează alegerile de la 20 mai, constituția și unele din legile reformei. S-au adunat continuu întrebări și tensiuni, s-a acumulat o enormă dorință de clarificare a cunoștințelor, s-a creat o teribilă nevoie de stabilire a unor criterii pentru proiectarea unui viitor, toate atît de bine știute nouă și mereu neștiute. Aceste tensiuni nu constituie un set de aspirații de tendință perfecționistă; sînt esența incredibilei noastre crize și totuși ele nu aveau nici o perspectivă de a evolua către o atență examinată în fața conștiinței publice, nu aveau cum să facă obiectul unui proces național de analiză, cită vreme formațiunea politică majoritară în parlament, aceea care dispune de suportul popular și de autoritatea cea mai largă în structurile statului nu era interesată, pentru considerente de echilibru intern, într-o analiză, dincolo de orice menajament sau oportunism, a situației țării.

Abia prin conflictul Ilescu-Roman Frontul Salvării Naționale se situează în pragul inserării nu în istoria unui moment, ci în marea politică românească. Se poate pune întrebarea dacă un asemenea mod de a vedea lucrurile nu are un caracter exagerat. Ne aflăm totuși la începutul democrației și ne este greu să gîndim principiile fără a le personifica, iar personificarea devine apoi chiar mai importantă decît principiul. Disputa între cei doi lideri este al treilea fapt politic esențial în seria evenimentelor de după revoluția din decembrie. Ea nu trebuie ratată de cei implicați, nu trebuia ratată de Front și nici de celelalte partide, dar mai ales ea nu trebuia ratată de națiunea noastră. Ratarea ar însemna reducerea opoziției la insignifianță. Folosirea adevărată, politică și istorică, a crizei înseamnă a polariza pe această dualitate toate întrebările unui întreg episod istoric. O altă ocazie precum aceasta nu poate reapărea cu ușurință. Democrația autentică sau autoritarism mai mult sau mai puțin mascat? Socialism, social-democrație, liberalism? O presă și o cultură sprijinite sau umilite? Securitatea: o amintire sau o prezență? Reforma: imitație jalnică sau evoluție organică și productivă?

Ilescu și Roman pot rata ei înșiși criza, neîntrînd fiecare în rolurile pentru care se simt chemați, ori pentru care s-au pregătit, conștient sau nu. FSN-ul poate rata nesocotînd principiul dramei noastre naționale și interesîndu-se doar de persoane sau de circumstanțe. Oamenii pot rata această criză în două moduri: sperînd să mai reinvestească, rapid și ușor, alți conducători cu tot atîta suport popular pe cît au dobîndit cei doi, sau socotînd că, în realitate, lucrurile pot fi neglijate și opțiunea poate fi tratată ca necesară. Națiunea poate pierde ocazia unui nou progres de conștiință socotînd că liniștea merită să fie menținută fie și cu prețul confuziei.

Președintele și conducătorul Frontului pot fi, eventual, socotiți victimele proiecției în afară a frămîntărilor și scîndărilor interioare ale unui întreg popor, dar exact acesta este atît riscul cît și sensul existenței oricărei personalități. Ei trebuie să știe de ce parte se află în raport cu fiecare dintre întrebările noastre majore. Nu noi distribuim rolurile, ei înșiși le adoptă sau nu, le acceptă sau nu. Vor fi obligați să propună acum alternative reale. Prin restricțiile pe care le produce constituția, președintele va fi obligat să opteze prin intermediari sau va fi asumat, pe drept sau pe nedrept, de intermediari, dar alegerea nu va putea să întîrzie, el nu poate scăpa de opțiuni actuale.

Polarizarea politică românească iese din domeniul fanteziei și intră în autentic și real. Să nu existe în România și altceva ca posibilitate de a alege? Să nu fi avut nici o importanță opoziția politică structurată pînă acum? Fără opoziția din afara Frontului nu ar mai fi apărut această frămîntare în Front. Toate forțele politice influențată cristalizarea atitudinii celor doi și își confirmă atitudinile la rîndul lor, în funcție de pozițiile acestora.

România a obligat principalul partid la criză. Bine administrată această criză poate face ca noile alegeri să însemne sfîrșitul revoluției și asumarea unei evoluții pozitive și optimiste.

3. Clasa politică. Ar trebui să ne dea de gîndit măcar acum — de fapt această problemă ar fi fost cazul să o pună încă de la începutul marxismului, toți cei aflați în afara acestui curent — de ce a agitat atît de mult teoria comunistă conceptul sau măcar cuvîntul clasă. Aparent a fost doar programul comunist de a genera sau amplifica agresivitatea reciprocă a grupurilor umane și, cu o subtilă intuiție ostilă umanității, inițierii acestui curent antispiritual de acțiune, au stabilit că populațiile umane între care se poate induce, în chipul cel mai ușor și eficient, suspiciunea, ura și violența, ar fi clasele. Comunismul nu a utilizat însă masiv doar conceptul de clase antagoniste ci și pe acelea de clasă conducătoare, uneori cu o conotație negativă, alteori cu una pozitivă, în plan așa-zis istoric. În fapt, toată verbigerarea în jurul clasei nu a însemnat altceva decît o parte a războiului declanșat împotriva unui alt concept — acela de clasă politică. Sistemul comunist a tîns la desființarea clasei politice, ca structură socială naturală constituită, înlocuind-o cu o structură administrativă puternic centralizată și controlată.

Timp de milenii, de om în generalitatea lui s-au ocupat exclusiv unii din creatorii de religii și mai mulți dintre filosofi. Pentru Iisus, Moise, sau Buddha, omul are o singură natură. Pentru Socrate, copilul sclav este, principial, tot atît de apt să ajungă la adevăr pe cît a fost, la începutul formării sale, oricare dintre înțelepți și exemplele de acest gen pot fi multiplicabile. Nu la fel a arătat omul și din unghiul de vedere al diferiților conducători politici ale căror biografii ne sînt oferite de istoriografi. Apărătorii omului — implicit și ai condiției umane, au fost oamenii de credință și de gîndire. Oamenii de acțiune au căutat să ierarhizeze, să stratifice, spre a crea sisteme sociale operaționale sau pur și simplu maniabile. Teoria acțiunii s-a pus în slujba umanității odată cu elaborarea filosofiei sale de către Jean-Jacques Rousseau. Rousseauismul, în litera lui, este, probabil, marcat de ineficiență practică; neprevăzînd o structurare socio-politică suficientă el nu avea cum conduce la o funcționalitate eficientă. O întreagă istorie, împotriva credinței și împotriva gîndirii, acțiunea politică a menținut o clasă conducătoare, diferită în structura ei dar mereu prezentă; rousseauismul, care, în una sau alta din variantele sale,

în chip recunoscut sau nerecunoscut, este singura filosofie practică modernă, a cerut desființarea istorică a clasei conducătoare. Din acest punct au apărut trei variante de evoluție politică. Prima este reala inexistență a clasei conducătoare, cu un transfer al puterii statale către o structură administrativă transparentă examinării și controlului popular. Această cale poartă, astăzi, numele de social-democrație. A doua variantă a constat în distrugerea clasei conducătoare și constituirea, pe cale administrativă, a unei alte clase de același fel. Acesta este comunismul. Ultima variantă, dar cea mai veche și mai naturală, a fost dată de dispariția lentă a clasei conducătoare, simultan cu apariția unei clase politice. Spre deosebire de clasa conducătoare (de exemplu nobilimea medievală, clasa politică modernă are o mult mai mare diversitate de interese, de opinii, de direcții filosofice (în plan existențial sau socio-politic), de credințe, de modalități ale expresiei. Singurul element care o leagă este sacrificiul unei părți din disponibilitățile materiale, spirituale sau psihice ale fiecăruia în scopul acționării mecanismului politic. Aceasta este calea liberalismului, derivat și acesta, în forma sa modernă, mai mult sau mai puțin inobservabil din rousseauism. În general, clasa politică este formată din publiciști, intelectuali, oameni de afaceri și, adesea, lideri sindicali sau, mai rar, militari. În diferite țări, componența acestei categorii variază. În Germania prevalează oamenii de afaceri, în Franța intelectualii, în Statele Unite publiciștii și oamenii de afaceri. Există un interes comun al tuturor acestora: menținerea țării lor și a lumii între anumiți parametri economici, strategici și culturali.

În România post-revoluționară clasa conducătoare comunistă, dacă nu a fost total desființată a fost, cel puțin, serios fragmentată. Nu am avut cînd să învățăm să trăim fără o structurare pronunțată a societății și, încă, nu am avut cînd constitui o clasă politică. Deci, nu sîntem comuniști, nu sîntem social-democrați și nu sîntem liberali. În chip serios nu sîntem nimic. Desigur, este cazul ca, de urgență, să devenim ceva. Structurile comuniste încearcă — disperat și antiistoric să refacă o clasă conducătoare. Mai multe dintre partidele de opoziție nu fac decît să încerce ca din propriile lor structuri administrative să alcătuiască alte clase conducătoare, ceea ce înseamnă tot comunism — nici măcar întors pe dos, ci adus cu capul în altă direcție. De o viață politică în afara structurării sociale produsă special în acest scop nici nu poate fi vorba, în condițiile noastre de sărăcie și deci de grijă a fiecăruia aproape exclusiv către satisfacerea nevoilor minime de subsistență. Social-democrația este un lucru de care nu au nevoie societățile cele mai bogate dar nici nu este un lucru la îndemîna celor mai săraci. Tînde să se constituie acum în România, spontan și relativ rapid, o nouă clasă politică, pornindu-se, în general, de la nucleu de publiciști și intelectuali. Calea noastră pare să trebuiască a fi: comunism — nimic — liberalism — social-democrație. Abia dacă vom fi depășit prima treaptă; apar, totuși, schițele celei de-a treia. Cel mai social-democrat partid trebuie să devină conștient de necesitatea acestei secvențe. Cel mai liberal partid trebuie să devină conștient că națiunea nu are ce face cu o variantă elitistă de comunism.

După ce vom obține bunăstarea economică prin liberalism și reîntegrarea socială prin social-democrație vom mai vedea ce este de făcut. Deocamdată parcurgem doar preliminariile tranziției noastre istorice.

4. Intelectualul. Fukuyama și Dahrendorf (din nou Fukuyama și Dahrendorf) ne amenință — după cum știm prea bine — cu dispariția culturii

în postcomunism sau, pentru că abia ne mai amintim esențialul existenței comuniste, în lumea liberă pe care o descoperim acum, nu rareori fără a ști ce descoperim. Viața intelectuală se află amenințată, condiția intelectualului este precară, speranțele omului dedicat ideilor și creației depind, mai mult decît oricînd, exclusiv de calcule abstracte, de principii economice valabile în circumstanțe diferite, de transpoziția principiilor nicicînd verificate și intrate pe mîinile fatal neexperimentate. Cultura noastră agonizează, intelectualul devine o victimă într-o lume paradoxal kafkiană întrucît victima poate fi victimă fără a exista, intențional, un călău sau, măcar, un agresor. Dar cultura noastră nu poate dispărea iar intelectualul nu va înceta nicicînd să aparțină mediului nostru social. În politologie, ori în analiza perspectivei istorice, funcționează o lege la fel de cunoscută în fizica teoretică sau în criminalistică: tot ceea ce este imposibil să se întîmple chiar nu se întîmple. Națiunea noastră nu are cum să își abandoneze cultura și nu are cum să piardă participarea la destinul său a unei intelectualități. De ce? Cunoaștem o mare națiune care există astăzi întrucît nucleul ei inițial a colonizat un continent virgin; o alta există prin sacrificiul pe care l-a plătit în explorarea mării, o a treia s-a înființat prin negoț, sau industrie, și tot așa. Aceste trei-patru națiuni, la care am făcut aluzie au creat culturi dintre cele mai strălucite, dar nu prin aceste culturi și-au autocrat ființa. Națiunea noastră, alături de cea italiană (proporțiile fiind păstrate, așa cum a vrut Dumnezeu și, poate, s-a întîmplat în această lume impurificată de haos) sînt însă națiuni înființate în forma, esența și ființa lor actuală prin cultură. Putem fi siguri că dacă, aparent, în ele cultura a murit, înseamnă că, de fapt, ele însele au trecut — poate inobservabil — în neființă. Dar dacă intelectualitatea și cultura noastră nu pot muri, în condițiile neputinței stingerii, de ce mai parcurgem martiriile pe care le parcurgem?

Sensul unei culturi este mai ales acela de a asigura oamenii și națiunile în momentele de tranziție, de a funcționa atunci cînd nimic nu mai funcționează, de a aduce înțelegerea atunci cînd nimic nu mai poate fi înțeles. Pînă la un punct noi putem încerca, astăzi, fericirea încercată de Iisus pe cruce. În acest timp națiunea noastră trebuie să facă eforturi serioase pentru a avea lucrul cel mai elementar din lume: un guvern în sensul real al acestui concept. Ea trebuie să se supună unei nesfîrșite munci spre a găsi echilibrul statului. În aceste condiții o cultură public organizată pare un vis. Ceea ce nu avem dreptul să abandonăm este pur și simplu cultura, această formă a credinței în om.

Ce are a fi, pentru noi, intelectualul? El este cel ce aduce principiul uman general în actul uman concret. Dacă nimic nu se naște fără o lege, atunci așa cum comunismul a cedat, lăsînd locul acestor preliminarii ale vieții noastre libere și autentice doar prin sacrificiul eroilor revoluției, tot astfel preliminarii de azi nu vor deveni adevăr existențial decît prin frămîntarea, dispersarea, speranța și sfîrșirea interioară a culturii noastre. Această nevoie a noastră, de a fi, ca ființe ale culturii, va obliga ambianța politică, disputele politice și structurile sociale să se insere în singura metamorfoză istorică compatibilă cu aceste vremuri.

Caius Dragomir

Spovedanie

dACĂ a existat o spovedanie a lui Stavroghen, de ce nu ar exista și o spovedanie a lui Salieri? Ceea ce Forman a și încercat în filmul său. Aceasta pentru a nu gândi monstruosul și păcătoșenia numai ca pe un arhetip al răului de pretutindeni care vine și „dă samă” pentru crimele pe care le-a comis sau a intenționat să le comită, ci pur și simplu în sensul în care fiecare dintre noi, într-o măsură mai mare sau mai mică este... Salieri, adică, pentru a o spune direct, este om... Stavroghin nu era om, era Lucifer înghețat, arhetip perfect, pe care, poate din teamă, din pioșenie față de epiderma gingașă a lucrurilor, Dostoevski nu a vrut să-l numească cu numele pe care l-ar fi meritat. Salieri, în schimb, este chiar om. Spovedania sa este cea mai neutră. El pare să spună chiar în actele cele mai odioase: ce vreți? Sînt om! Atît! Nici mai mult, nici mai puțin decît om! Și nu mi-e străin nimic din tot ce e omenesc. Dar dincolo? Dincolo, în spațiile albastru-senine ale depărtării mozartiene?

Zeu, zeiesc, iată o metaforă cam desuetă, îmi spune prietenul estetician. Mă închid în mine și nu simt decît o suferință surdă. Ce mai e de spus în fața mizeriei intelectuale, în fața dictaturii nici a lui Sălazer, nici a lui Salieri, ci a epigonilor acestuia din urmă? Dacă zeul a ajuns metaforă — și metaforele se primează, nu? — atunci moartea nu mai poate fi altceva decît un sfîrșit oarecare. Sfîrșit consimțit prin natură, sfîrșit natural. Dar cine să mai întuiască în natură antinatura, supranatura? Cine să mai simtă în desfrunzirea unui arbore fenomenul irepetabil? Dar, în loc să gândim destinul vegetației ca pe destinul omului, am procedat invers. Am eborit omul la nivelul naturii. Falsă înțelepciune! Căci fiecărei frunze i s-ar conveni în mormint, o rugăciune, o candelă. Ritualul nu a fost creat de un om în beneficiul omului. Ritualul este mereu deasupra, deasupra cosmosului și a celor mai înalți luminători ai acestuia, însumînd cosmosul ca pe o mască alături de alte măști în acest teatru al iluziei purificate și purificatoare. De aceea, nu există moarte naturală. Moarte ca lege a firii și firescului. Există moartea ca drum spre suprafirească, ca subțiere a măștii pînă la actul final al innobilării ei prin transparentă. Din acel moment cerul însuși a devenit mască. Iar ritualul e în mina celui mai smerit dintre oameni care știe să tragă cortina în fiecare clipă. Fiindcă doar transparenta poate măsura falia infinitezimală și uriașă totuși între omenesc și zeiesc...

X

Mă izbesc de mine însumi ca de o piatră rea, de o tociță pe care se as-

cut cuțitele unei întregi măcelării. Hemoragia, din fericire, este binecuvîntată. Pierd un singe negru, deja încheșat, șarpe gras, leneș, ascuns sub acoperămintul oului de cleștar. Știu că sînt un mic discipol al lui Salieri, o mică vietate din generoasa lui prăsilă. A fi conștient de o realitate, spun unii, înseamnă a o învinge pe jumătate. Judecată psihologică infirmă. A fi conștient de o realitate înseamnă a rămîne exact acolo unde ești: transformarea temniței într-o cameră cu oglinzi. Oriunde ai privi nu încetezi să te vezi: gol, stupid, hidos, creație de două parale a geniului biped. Eul contemplă eul! Între timp, scrie și manuale. Manual de civilizație universală! Petele de sînge se spală repede iar monștrii rațiunii se domesticesc. Capătă chip „omenesc”. Un automobil, un telefon, un bec electric, tot atîtea anomalii devenite repere ale încartuirii general umane. Înrolați cum sîntem, confundăm eliberarea cu un acces de schizofrenie. Clinicile psihiatrice par niște temple ale infraumanului. Acolo unde nu mai poate lovi fulgerul lui Jupiter, se impun sedativele lui miss Ratchett. Eul contemplă eul? Nu. Eul contemplă cioburile eului strivit: pseudoconstelații răsturnate în butoiul cu Neant...

Am văzut deunăzi un om ingenunchet în fața unui arbore. Îl ruga să-și smulgă rădăcinile și să se înalțe ca o torță, ca o pasăre născută din reptilă. Acel om nu mai avea răbdare sau pierduse știința sublimării simțurilor. Văzul, auzul, mirosul... toate aceste logodiri ale noastre cu Supremul se consfințesc în templul interior al gîndului. Concentrarea pe o mireasmă, pe un sunet, o posibilitate nebănuită de-a esențializa lumea, de-a o „sărăci” reducînd-o la un simplu desen. Ca un prizonier care-și reduce închisoarea la cîteva chingi. Mai rămîne doar desfacerea cataramelor, suflarea duhului pe deasupra rănilor, muchiilor, tranșeelor. Dar lumea merge mai departe, aude pe un prieten filosof care refuză din capul locului să accepte discontinuitatea. Pentru el lumea există dintotdeauna și va exista de-a pururi, lumea, viața, omul. Probabil că n-a auzit niciodată liturghia mării în ceasurile ei de mare liniște, n-a auzit nici tînguirea încătușărilor de aminoacizi. Sfiala coboară pînă în rărunchii pietrei. Nu există indiferență nici într-un stei de cremene...

Tînjesc după un cîmp mănos, făgăduind rod bogat, care, brusc, a fost năpădit de buruieni. Nu mi se pare o altă imagine mai crud-metafizică decît aceasta. Poate doar aceea a lui Saturn înghițindu-și copiii. În loc să fie semănat cu semințele viitoarelor roade, acest cîmp a fost semănat cu idei. Căci în planul vieții și al fecundității ideea se înscrie ca o dureroasă negativitate. Paradox? Da, firește...

În tăcere
să poți admite
cuvîntul următor

GLOSSĂ

A scrie, nimic altceva decît a scrie. Într-o zi întîlnești pe stradă un om care te salută dar pe care nu-l cunoști. Peste cîteva zile îl întîlnești iar, și iar te salută. Îl saluți acum și tu căci ți-e jenă să-l oprești și să-l întrebi de unde te cunoaște, sau unde l-ai cunoscut. De acum înainte trăiești cu frica să nu te oprească și să te pună în incurcătură cu cine știe ce întîmplări de care ai uitat, pe la unul din multele servicii pe care le-ai avut, sau de pe la cenaclurile pe care le frecvențai în tinerețe. Asemeni acestui personaj cunoscut-necunoscut imi apare, pe măsură ce scriu, acest jurnal. Aseară, de exemplu, am stîns lumina și m-am culcat. Apoi am vrut să scriu ceva în acest caleț (ne-aveam ceva anume de spus, vream doar să scriu pur și simplu), dar mi-am dat seama că nu am condiții: n-aveam lumină, creion, planșetă, la-ndemină, și în plus mi-ar fi fost și frig numai în pijama. Mă în-

treb ce aș fi scris dacă m-aș fi apucat totuși, în pofida incomodităților să scriu. Niciodată nu vom ști ce-a fi scris atunci cînd nu scriem. E un gol misterios care mă atrage dintr-deauna. Și acum chiar, scriind despre el, mă-nfior. Virtualitatea în acest demeniu, oarecum artificial al scriiturii profesioniștilor (animalele, regnul vegetal și mineral nu scriu, iar omul scrie doar atunci cînd e neapărat necesar ca să se înțeleagă cu semenul său scrisori, formulare, referate, etc.), este un factor de perpetuă neliniște, făcînd de care poate că nici nu există ope literară majoră. Dacă nu reușești, captezi cît de puțin din fluxul a ceea ce nu-ți este dat să scrii, poți să consideri doar un migălcic. Orice ope majoră este făcută oarecum a cont soi, printr-un efort ambiguu, contrapunctiv. A fura ceva din ceea ce nu știi că este al tău: iată suportul perenității unei opere. Legitimitatea a foră nu numai în subconștient ci în virtualitate, implică nu numai experimente de dicteu automat (ori transă) ci și o continuitate neobișnuită, alarmantă; să scrii și cînd dormi și cînd ești în tramvai, în vizită, film, etc.

(Jurnal anticameleon — 18 februarie 1989).

Constantin Abăluță

Niciodată demonul nu a fost mai ispitit să se apropie de gînd ca în clipele cînd a avut loc transcenderea binelui și a răului. De data aceasta, un prieten teolog îmi arată că un cîmp transformat în pirloagă nu poate fi decît lucrătura afurisită a Necuratului. Și are dreptate. Numai că simbolul se dezvăluie mereu surprinzător, uluind și clătînd din temelii judecata oamenilor de bună credință. El este cornul prin care vorbește oracolul, este răsucirea planetei în forme complicate pentru ca suflul zeului să se facă simțit cît mai departe, neviat, nealterat, neumanizat. Buruiana păcătoasă și dușmănoasă, semn al sterpiciunii și al sărăciei lumii, este totuși un alt mijloc de apropiere spre lumea ca simplu desen. Buruiana poate fi produsul diavolului, dar în același timp, prin adversitatea ei față de umanul adus în pragul disperării, susține parcă mai convingător supraumanul decît ar face-o grîul, porumbul sau altă plantă „binecuvîntată”. Și nu se știe dacă omul ce se transcende pe sine, în clipele de supremă concentrare, nu macină în spirit o făină din spin de buruiană din care cei veșnic înfomețați de etern să coacă o piine dulce ca miera stelelor...

Spiritul se salvează oricum. Dar trupul? I-am mîngîiat fruntea umedă, îmbătrînită de sudoare. Nădejdea îi pierse după luni de așteptare. Veniseră pădurarii și tăiaseră arborele. De ce? Neînțelegerea sa era atît de mare, de zbuțumată încît nici un cuvînt de înțelepciune nu ar fi fost în stare să-l liniștească. Iată un caz, mi-am zis, de mistic pe care-l paște nebunia. Trăirea mistică are de altfel această particula-

ritate de-a uita parcă voit etreptele unui drum spiritual, inițiativa vor totuși deodată. Instanțiu fulgerător! Saltul în Absolut pe supra tuturor stațiunilor, tuturor gazurilor oferite într-o asemenea lătorie de simboluri. Misticii de nu mai au încredere în simbolul posibilitatea acestora de călăuză omului rătăcitor. Pentru ei lucrul ajuns un abis peste care ori treci tr-un salt urias, ori în ale căre mare te scufunzi, coșmare cu o înfrunzire materială. Și deși ăria pentru ei înseamnă iluzie, fuză să-l recunoască puțința de morfoză. O simt îngrozitor de dur limitativă. Tocmai din această minunile gîndite de ei sînt rucumplete, falii, sfîșieri ale supra lumii. Lupta misticului cu pro sale simțuri pornește din teamă spiritul nu i se va salva. Pierzînd încrederea în trup, în simbol, și-a dat-o și în transcendență. De a pînă la a gîndi spiritul ca suflul sufletului ca derivat al activității ronice nu mai e decît un pas. E marea nedumerire: apocalipsul simțit de toți sau numai de unii itoarea elită a umanității va fi aceea care va percepe în carne i rea vremurilor? Lupta între trașenii e din ce în ce mai acută. adîncul urcă nevăzut și văzut, ne și auzit. Cerul coboară la fel. De a corporarea brutală a Supremului dezvăluirea Sa fără chin simț răbdătoare, distanța este chiar între pripeala catastrofei nucleare ora sacră a transformării timpului spațiu...

Dan Stan

silvia obreja

Poate fi boala dimineții
de chinul înfloririi
Știi că te doare, dar nu de ce
de unde.

Din mare poate-un val
zdrobit de ochii noștri,
sau moartea peștelui
în peștele mai mare,
sau urma pașilor sub ape.
Scufundări, fără tuburi de oxigen
în Adîncuri
aruncați mereu la suprafață
pînă la firul de nisip
din cartea orbului.
Întotdeauna un plîns pe o pasăre.

Ce povară să ai un trup
care se tirăște după tine și te arată
lumii

așa cum nu ești.
Insemnînd mereu o oprire,
lingușindu-l mereu, hai mai departe
pînă la geamandură măcar.
Pierdute vapoare pe mare
se duc nicăieri —
Treci timpurile și ia-l!
Un însemn pe ochiul pămîntului
ce trebuie să-l îngrop
lingă o luminare cu bocel.
Ducă-se dracului de stîrv!
Stău la mal însetată de-un val.
Fericită că am rămas singură
cad pe o stea.

A fost aievea clipa
cînd îmbrățișam norii
și-mi doream prăbușirea
de tăcerea ta?

Sau mai aievea dorința ploii
ce te caută
sub pleoapele mele,
în neputința de a ști
exiști?

Dar vara plecase...

Am săpat fintini de iarbă verde
să inee toamna.
Am chemat ingeri
și Dumnezeu
mamă să mă nască,
zile să mă crească
păsări să mă zboare.
Dar vara plecase...

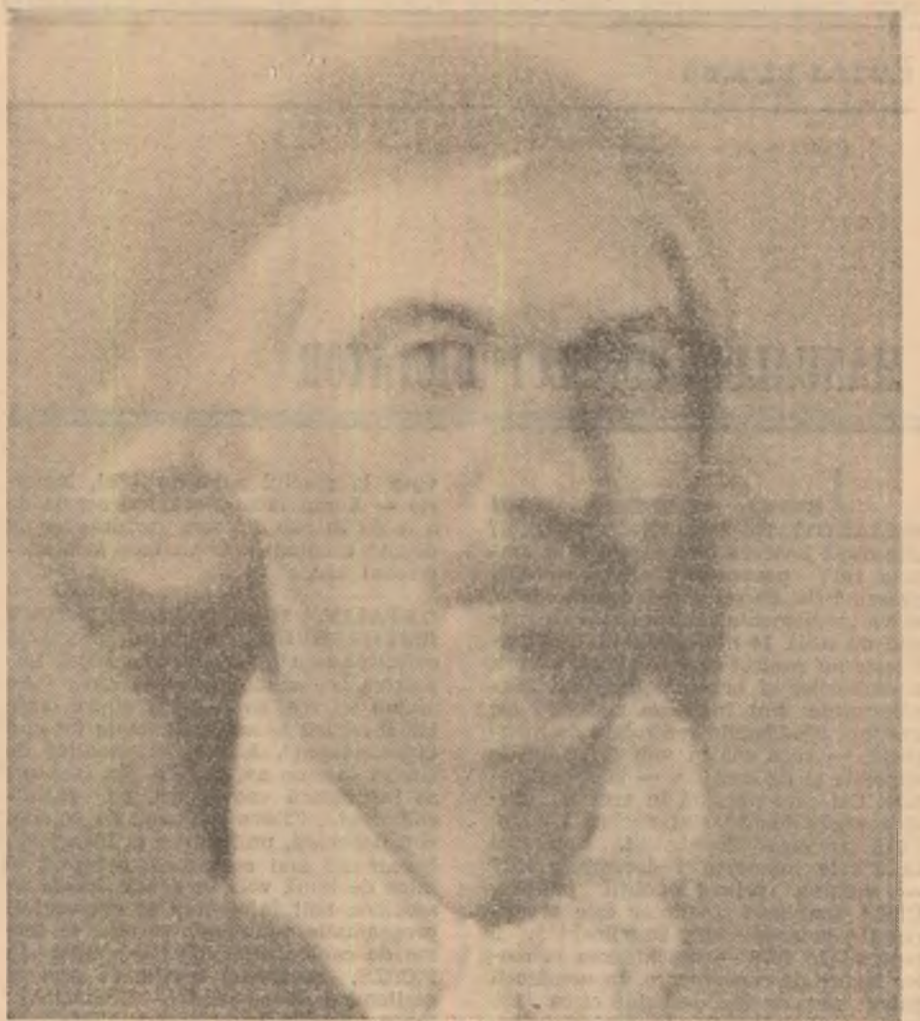
Atunci
mi-am apropiat obrazul de cer,
și-am plîns amîndoi
pe un geam rece.

Reintrarea în arenă

Dentru Doru Rotaru pictura prezintă nu atât o chestiune de meșteșug, cât una de timp și de conștiință. Acest slujitor al penelului s-a lăsat prea mult condus de propriul orgoliu, pentru a nu încerca astăzi o reîntemeiere a crezurilor sale estetice, pe care nu o dată le-a amendat cu euforica vinătoare a prestigiului imediat. Fire pragmatică (dar nu într-atât cât să-și salveze sărăcia endemică), acest înzestrat discipol al șevaleului n-a precupețit nici un efort pentru a-și afirma energia creatoare în compoziții plastice de o deconcertantă varietate tematică și într-o gamă de registre stilistice ce-l făceau anevoie clasificabil. Doru Rotaru s-a complăcut chiar în această postură de pictor fără contingent. Ceva din demonismul artiștilor renascentiști mai pâlpește și astăzi, epigonic, în ființa lui. Mulți dintre colegii de breaslă îl sancționează cu indiferența lor amabilă și complezentă. Dar el supraviețuiește cu stoicism oricăror abandonări de acest fel, urcând solitar o Golgotă a propriei crucificări. Motivul acesta, în termenii strict plastici, a devenit, în câteva din lucrările lui de ultimă oră, foarte evident și explicit. Rotaru părea sedus pentru todeauna de tentațiile alegoricului, ale grandilocvenței poetice bazată pe impunătoare construcții metaforice. Avea ceva din frenetica retorică sur-realistă, dar și din nostalgia evlavioasă a pictorilor de icoane. Un singur lucru l-aș reproșa acestui pictor, în acest sens — că toate aceste porniri curate au fost canalizate nu către sfinții autentici ai spiritui-

alității universale, ci către erezia chipurilor cioplite urcate tendențios pe socluri aurite! Sper să nu îmi ia în nume de rău această dojană țirzie și camaraderească, dar cred că instinctul și educația sa artistică sînt mai presus de ceea ce a produs pînă acum. Doru Rotaru nu a ajuns încă la vîrsta capodoperei, deși temeierii ca să o îplinească a avut destule.

Un semnal poate să însemne clar și această ultimă personală de la „Simeza“, unde a etalat în fața privirilor noastre ceva din truda sa din ultimii ani — de la proiectele de vitralii monumentale pentru Palatul Cotroceni (seria vovozvoilor), la cumintea și didactică pictură de șevalet, la care nu o dată mi-a mărturisit că vrea să se întoarcă. Și s-a întors! Este, probabil, cel mai greu pariu pe care-l face astăzi Doru Rotaru cu propriul destin artistic. Deși, în expoziție, din punct de vedere numeric și dimensional, dominante sînt compozițiile alegorice — construite, de această dată, în tonalități mai puțin somptuoase și cu o încărcătură de semne și simboluri debarochizată, dar încă insuficient subordonată unei mize sau măcar unui concept plastic convingător — ceea ce impresionează prin concizie și rafinament coloristic, sînt peisajele. O paletă sensibilă, un desen delicat contribuie la realizarea unei atmosfere de reverie virilă, în care datele descriptive, lapidar și exact notate, sînt aureolate de o pioasă spiritualitate. Seria „Deltelor“ ca și Tescanii ori Susenii văzuți de ochiul său au ceva din noblețea simplă a revelațiilor esențiale. Căutări asemănătoare regăsim și în naturile lui statice, gen în care,

fragmentar, pictura sa părea să aibă disponibilități incontestabile. Compozițiile sale conțin, de regulă, astfel de detalii, care trimit, prin minuția execuției, la maestrul olandez sau flamanzl. De astă dată, tentativele sînt oprite la stadiul unui exercițiu de stil, în care demersul plastic pare lipsit de forță, de pasiune, de fapt, deși rigoarea construcției și experiența în materie sînt vădite. Intuim în acest caz începutul unui program de reconsiderare a genului în creația pictorului, pe o coordonată stilistică ce își as-

teaptă deocamdată clarificările. Am reținut, de asemenea, „Profilul de față“, într-un exercițiu portretistic de elevată distincție expresivă și cromatică, ca și „Coborirea de pe cruce“ — un eseu compozițional plin de forță, ce propune o viziune plastică insolită și semnificativă, ce ne inspiră părerea că acesta ar putea fi, extrapolind sensurile, portretul sublimat al artistului însuși.

Corneliu Antim

muzica

În căutarea arhetipului pierdut

despre criza muzicii ușoare, aproape că nu mai este cazul să vorbim. Un public aflat el însuși în prelungită criză culturală și de gust îi aplaudă frenetic pe aceiași „rechini“ cu

„dinti“ de lapte și conturi solide, sau pe mai tinerii „carnasieri“, vrednici urmași ai „maestrilor“ lor. Gîndind că actul creator este fie invenție, fie descoperire (sau chiar o zonă de subtilă interferență), piesele amintite nu sînt nici una, nici alta. Doar nesfîrșite „colaje“ (realizate cu oarece îndemînare) a unor scheme, și ele, sărace. Nu vreau să spun că prin alte părți, mai sponsorizate, se stă mult mai bine și nici nu văd cum ne-ar putea salva prea curînd un „corb“, fie el și „de aur“.

Folclorul, dacă a scăpat de „textele noi“, e invadat de muzica bazarului. Nu știu cum stăm cu Europa, dar în Turcia am intrat precis. Făcînd corecte critici acestor nefericite „achiziții“, naistul Gheorghe Zamfir a luat-o el însuși razna. Orgoliul de compozitor, poet, etc., etc., aruncă o pată de întuneric, dacă nu de rugină, pe discurile din „platină“ ale domniei sale.

În spațiul mai apropiat mie, cel al muzicii culte contemporane, criza declanșată de „constructivismul“ anilor de după război își caută și ea rezolvările în recuperarea planului semantic, de adîncime. Într-o interesantă emisiune radio, compozitorul Octav Nemescu, după un concis istoric al fenomenului muzical (de la tibetani la aleatoristi), dă propria soluție. Preluînd fericită sintagmă a lui Ștefan Niculescu — „fuga înapoi“.

Redescoperirea „arhetipului“ cultural și resacralizarea actului creator. Asta presupune renunțarea la orgoliul demurgic în favoarea umilintei creștine. Recuperarea relației cu cosmosul. Ritualic. Înainte de execuția *Metabizantinirikon-ului* său, interpretul trebuie (în varianta ideală) să postească șapte luni. Să se curățească interior. Chiar și publicul, adaugă ca o paranteză, puțin neglijent, compozitorul. Dar aici,

cred eu, nu încap paranteze. Actul, dacă presupune parteneri, trebuie să fie total, altfel își pierde eficacitatea. Chiar prezentarea în concert mi se pare a fi o contradicție față de ideea expusă. Muzica pe care o imaginează, redescoperă Octav Nemescu, e în căutarea omului, nu a publicului. Piese sale, atîtea cîte cunosc, nu sînt lipsite, așa cum și-ar dori autorul, de o discretă, fină, ce-i drept, „spectaculozitate“. Nu sînt „inocente“, ci „atrăgătoare“. Te „manipulează“. Nu poți scăpa ușor de „povara“ culturalului. Poate nici nu trebuie. Nu am încă un răspuns la această grea problemă. Oricum, sînt remarcabile căutările sale și ale altor colegi de breaslă în direcția recuperării prin arhetip a eticului. A unei dimensiuni mult mai generoase, fundamentale chiar, a actului creator.

Valentin Petculescu

spectator

Un nou teatru: LEVANT

Motto : „Quand se lève au Levant Il se lave Dan Laurent“.

Dintre multele fețe ale lui homo ludens, cea mai tristă (hop oximoronul, blestem al paradisurilor artificiale moderne!) mi s-a părut aceea văruiată, palidă a clovnului, paiața circului sortită să-i facă pe alții să ridă, el însuși avînd statutul neclar al unui hibrid, oscilînd între lucrul indiferent, de care poți dispune după cum vrei, și ființa umană care suferă, conștientă că nu-și poate impune tocmai ceea ce o definește în chip esențial liber arbitru : „sub chipurile acestea incerte de copii bătrînicioși, este antrenată parcă toată suflarea unei comunități, și gîndul că toată lumea se joacă deschide deodată către un alt soi de ludus sau

către un perpetuum ludic“ (J. Huizinga — Homo ludens).

Teza shakespeariană a lumii ca teatru și invers, a teatrului ca lume concentrată pe o scenă unde se pot juca în toate registrele comedia, drama și tragedia vieții, precum și cocktailul ce rezultă din amestecul într-o varietate nesfîrșită de doze al celor trei elemente (genuri) fundamentale cu o dominantă estetică (existentială), se regăsesc în spectacolul cu care s-a inaugurat compania particulară Levant la sala Atelier a TNB, luni 20 ian. 1992. Piesa lui Matei Vișniec „Angajare de clovn“, este beckettiană prin axa ei orizontală, sintagmatică, a motivului așteptării unui eveniment care nu se produce în plan fenomenal (Așteptîndu-l pe Godot), precum și kafkaiană pe axa paradigmatică, prin afirmarea imposibilității cunoașterii numenale a lumii acesteia aflată într-un immobilism eleat, cum se întîmplă (sic!) în *Castelul*, dar și în alte două texte foarte scurte (ca peste tot, de altfel!) și care luminează precum două explozii în plină noapte satanică : *În fața legii* și *Satul cel mai apropiat*.

Beckettiană deci prin absența unui conflict major între personaje și a evoluției lor într-o acțiune orientată către o anumită teologie estetică, și eleată în substratul filosofic al immobilismului, al negării mișcării și evoluției acestor personaje, cu excepția unei dinamici care se constată la nivelul pur

verbal, pînă la finalul abrupt, moartea lui Peppino căzînd dincoace sau dincolo de orizontul de așteptare al spectatorului ca un convențional și tradițional *deus ex machina*, un accident așadar în ordinea firească a lucrurilor, piesa lui Matei Vișniec se impune, mai întîi, prin acuratețea stilistică a unui limbaj expresiv, rigoarea și conștiința de sine trădîndu-și originea poetică (autorul a început prin a publica trei cărți, remarcabile, de versuri).

Dincolo însă de valoarea indubitabilă a textului care funcționează ca un *primum movens* al spectacolului, Matei Vișniec se poate considera un autor norocos și fericit : să ai șansa piesei de debut a unui teatru nou, LEVANT, sub direcția mării actrițe a zilelor noastre, Valeria Seciu, și privilegiul a trei histrioni de performanță, fiecare în parte și toți la un loc reușînd, în pofida acestei distribuții atît de restrînse și a decorurilor de o sărăcie lucie din care lipsesc pînă și zdrenețele clasicului genului, Grotowski, să creeze un spațiu saturat de viață, reverie și infinită, nesfîrșită melancolie... : Valentin Uritescu, în rolul lui Niccolo, parcă nu a făcut niciodată altceva în viață, altă meserie (artă) decît aceea în care este distribuit acum, un „clovn bătrîn“, crepuscular și delabrat, cu fel de fel de „căderi“ fizice și sentimentale, dar care-și mai aduce aminte, pe sărîte, de trucurile și giombușlucurile de odinioară ; al doilea clovn-postulant (toți trei sînt la șomaj)

în ordinea intrării în scenă, interpretat cu brio de Alexandru Bindea, încarnează și un alt tip uman și de breaslă, personaj mai rece, mai cerebral, aproape cinic din cînd în cînd, nu lipsit, însă, și el de accese de duioșie confraternă, iar cît îl privește pe ultimul, Peppino, pe care Mitică Popescu, asemenea unui scamator de clasă, îl scoate din mîneca talentului său inimitabil, este un tip de fanfaron fantast și himeric, mitoman ca un diavol în frac și, de aici, mai periculos ca mai credibil fiindcă, în plus față de ceilalți doi compari ai săi, el are aspirații culturale superioare condiției nomade a circarilor (ehei! el a jucat în „Bădăranii“ lui Goldoni!)

Un spectacol foarte bun, făcut de profesioniști de mîna întîi, adorabil ca artă teatrală, și de o infinită melancolie în mesajul său „îngropat“ în text, în replicile celor trei actori : Mitică Popescu, Valentin Uritescu și Alexandru Bindea, conduși cu o mîină sigură de regizorul Nicolae Scarlat, și pentru care noua companie LEVANT, la debut, prin opțiunea Valeriei Seciu pentru un dramaturg încă tînăr, Matei Vișniec, merită toate aplauzele noastre.

Dan Laurențiu

MANUALUL BUNULUI DICTATOR

LENIN, VLADIMIR ILICI (ULIANOV). Nu așteaptă decât 3 (trei) zile după lovitura de stat din 7 noiembrie 1917 pentru a abolii libertatea presei. Prin decretul din 4 iunie 1918, el va „reglementa” și comerțul cu mașini de scris. 14 noiembrie 1917 — stabilește un control direct și total asupra muncitorilor și organizațiilor lor. Manifestațiile sînt interzise, liderii lor arestați. Sindicatul controlat de menșevici — care cer în van libertate de expresie și de asociere — sînt desființate. Cei care persistă în această „gîndire nesănătoasă” sînt declarați anarhiști, iar greviștii sabotori. Comerțul liber este suprimat. 7 decembrie 1917 — crearea primei poliții politice, CEKA (culmea! fondator este aristocratul polonez Felix Dzerjinski...). 5 septembrie 1918 — deschiderea primelor lagăre de concentrare. În următorii patru ani, se vor deschide circa 130 (una sută treizeci). În același interval, CEKA execută 140 000 (una sută patruzeci de mii) de „dușmani ai poporului”. Succes economic: în 1921, producția agricolă scade cu 50% față de 1913, iar cea industrială cu 80%. Consecință: inițierea „noii politici economice” (NEP), un fel de liberalizare (cu indexare? fără indexare?). 10 000 de mici întreprinderi sînt redate proprietarilor lor, comerțul cu cereale și cel exterior sînt din nou permise și, în trei ani, producția re-

vine la nivelul anterior. 1924, ianuarie — Lenin moare, scăpînd ocazia de a le da în cap din nou „tovarășilor de drum” economici. O va face însă succesorul său.

STALIN, IOSIF VISSARIONOVICI (DJUGASHVILI). 1928 — proclamă colectivizarea agriculturii și lupta împotriva „culacilor” (chiaburilor): „Se ascute tot mai mult lupta dintre clase iar chiaburii se arată elemente tot mai dușmănoase!”. Moarte dușmanilor de clasă! Într-un an, pe 60% din terenuri se înființează sovhozuri, pe restul — colhozuri. Cîteva milioane de oameni sînt deportați, unii dintre ei împușcați. Ucrainenii mai cu seamă, refuzînd să intre de bună voie în aceste forme de asociere, sînt infometaji și persecutați programatic, ajungîndu-se pînă la forme de canibalism. 1933 — critici în P.C.U.S. (bolșevic) legate de proasta gestionare a economiei. Consecință: încep marile exterminări. 1936—1938 — vechea gardă a partidului dispăre pur și simplu. Cei care nu se lasă împușcați se vor sinucide. Ultimele lor cuvinte: „Nu trageți, tovarăși!”. În-sănătoșirea armatei: 35 000 de ofițeri, între care patru mareașali (Tukacevski ș.a.m.d.), sînt lichidați. O politică alimentară sănătoasă: începînd cu 1931, alimentele sînt raționalizate. Revoluția a izbîndit! Un mare val de simpatie în exterior: Picasso, Aragon, Sartre, Barbusse, Yves Montand. Crearea

„omului nou” începe să-i fascineze și pe occidentali. Ca să nu rămînă mai prejos, aceștia, mai închizînd ochii, mai sprijinînd direct, proiectează pe orbita istoriei un dictator — criminalul care să-i facă față în nume și renume Generalissimului.

HITLER, ADOLF 1925 — Mein Kampf, proiectul exterminării. 1930 — Naziștii obțin 18% din voturi. 1933 — Cancelar al Reich-ului. 1935 — Primele legi rasiale. 1938 — Invadarea Austriei. 1940 — Inaugurarea lagărului de la Auschwitz. „Omul nou” este, de fapt, cel vechi, pur rasial, arianul. Toate elitele Europei ar fi, astfel, germanice: francii din Galia, goții din Iberia, saxonii din Britania, lombarzii din nordul Italiei. Europa aparține, deci, istoricește germanilor, adică Germaniei, adică Reich-ului, patria supraoamenilor: înalți, atletici, blonzi, cu ochi albaştri (portretul robot al lui Adolf, nu-i așa?) Cei care nu posedă caractere, Iudele roșcovane, cu pistrii, ochi căprui, constituție grasută etc. trebuie exterminați. Competiția Matthesen — Kolima a început. Cine omoară mai mult, mai bine, mai eficient? Adolf vs. Koba, o

întrecere „la mustață”. Rasism b vs. rasism ideologic. Extermina condiție a supraviețuirii.

DICTATURA ȘI SALVARE P CĂ (NAȚIONALĂ). „Revoluția rima cu dictatura [în cazul maj regimurilor totalitariste]”, scrie tal Millon — Delsol în cartea **dele politice ale secolului XX** (1991), care mi-a prilejuit aceea capitulare neagră. Constatarea însă de la una din teoriile dicta portughez Salazar, pentru care, „dictatura este o soluție politică zorie”, ea reprezentînd un punc chilibru. Șase ani după ce a puterea, dictatorul determină rea Constituției printr-un dum popular. Concluzia la care „Dictaturile nu mai reprezintă tezele unui regim politic, ci re politice în sine”. Ţelurile sînt c noscute și ele au ca suport pri clasice: „patriotism și solidarit țională; familie — celula de baz cietății; autoritate ierarhică; sacri sentimentului religios”. Edificat Conducătorul reclamă, în con prerogative speciale, lărgite, pen plementarea acestui principiu în de zi cu zi. Bineînțeles, le obțin adoptat acest principiu și îl vo cu fidelitate: nu putem avea în dreptate împotriva șefului statu afirmă însuși dictatorul — ceea ceamnă că problemele politice decît un singur arbitru super aici, imposibilitatea dialogului c Universității din Lisabona.

CONSTITUȚIA ROMÂNIEI SOCIALISTE. Din păcate, Chantal Millon — Delsol, conf de filosofie și istorie a ideilor la Universitatea Paris XII, autor unui **Eseu asupra puterii occi** (1985), precum și a altuia des **litica denaturată** (1987), n-avea de citorivaie statului de drept tenta îndrumare a Magistrului van. Poate, data viitoare.

Dan-Silviu Boer

Urmare din pag. a 10

Simon din Cirene

mai sigur decît ivericirea. Trăsăturile sale desăvîrșite erau învăluite, dar nu preschimbate de acea nobilă tristețe; ochii mari și negri erau înțepoși, dar nu stinși de acea împăcată deznădejde.

Bărbatul era tinăr, dar cu o expresie gravă, aproape solemnă a obrazului său ingereșc.

Simon îi privea încremenit, stînd drept în picioare pe brazdă și atît de tulburat încît nu îndrăznea să-i întrebe ce vroiau de la el. Tinărul vorbi:

— Tu ești Simon numit Cireneul?

— Eu sînt.

— Tu ai fost acela care în ajunul Paștilor trecute ai fost chemat să iei în spate crucea lui Isus din Nazaret?

Simon se gîndi o clipă înainte de a răspunde, apoi birui lipsa lui de curaj.

— Nu știu de ce cruce vorbești, zise, n-am dus nimic. În ziua aceea lucram la cîmp și n-am văzut pe nimeni.

— Dar cînd te-ai întors la Ierusalim nu te-ai întilnit cu un convoi care urca spre Golgota?

— Ți-am spus că n-am întilnit pe nimeni. Cel puțin nu-mi aduc aminte.

— Și n-ai auzit vorbindu-se de Mesia Isus care si-a dat duhul pe cruce?

— Eu îmi petrec timpul pe ogorul meu și-mi vîd de treburile mele. Nu mă ocup de ce se petrece pe lume și de ce spune lumea. Și n-am auzit niciodată vorbindu-se de acest Isus despre care vorbești.

Vorbi atunci femeia.

— Simon, Simon, adu-ți bine aminte, nu spune minciuni, nu te teme de nimic. Acel Isus era fiul meu și a venit să te mîntuiască și pe tine. Dacă l-ai ajutat să-și poartă crucea în ziua aceea înfricoșătoare El nu te va uita niciodată și-ți va dovedi recunoștința. Dacă nu ți-a și dovedit-o. Doi prieteni de ai

noștri care erau în spatele condamnaților te-au recunoscut și ne-au spus numele tău. De ce vrei să ascunzi adevărul? N-am venit să-ți facem rău. Am venit pînă la tine ca să-ți mulțumesc, ca să-ți sîrut mina care l-a ajutat. De ce ți-e atît de frică?

Simon asculta cu ochii plecați. Nu putea îndura privirea pătrunzătoare a Îndureratei: dacă ar fi privit-o în față n-ar fi putut rezista. Dar n-o privi. Neîncrederea țaranului învinse ca și rușinea de a mărturisi că a mințit.

— Nu, n-am fost eu. Va fi fost altul în locul meu. Eu n-am purtat cruce, nu știu nimic despre Isus al vostru.

— Roșesc și tremur pentru tine Simon, vorbi din nou Ioan cel tinăr. Nu știi ce spui, nu știi ce negi. Ai purtat pe umeri o povară a Fiului lui Dumnezeu și tu te rușinezi. Gîndește-te bine și caută să-ți aduci aminte. Nu te lepăda de ceasul cel mai frumos din viața ta.

Simon începu din nou să sape, cu capul plecat și nu răspunde nimic. Cele două umbre îndurerate mai întîrziară cîteva clipe lîngă cel ce se temea, apoi dispărură în liniște.

Cireneul își amintea acum minunile care din ziua aceea l-au uimit și l-au salvat și aproape că se căia că a răspuns în acel chip, că s-a lăsat stăpînit de frica de a lua asupra-și o răspundere. Dar nu mai putea da înapoi și nu mai putea îndrepta nimic.

Întors așa nu-i spusese nimic soției despre acea întîlnire, temîndu-se că va fi muștrat, dar nu trecu mult și un necunoscut îl opri în drum punîndu-i aceleași întrebări pe care i le pusese și Ioan. Și de data aceasta Simon negă și continuă să nu recunoască de cîte ori discipoli sau dușmani ai lui Isus îl întrebau despre ziua aceea și despre crucea aceea.

În cele din urmă, fie din dorința de a putea să se bucură de comoara găsită, fie ca să nu mai repete mercu aceleași minciuni curioșilor, hotărî să plece din

Ierusalim. În taină prefăcu aurul în drugi, vîndu cîmpul și casa, și cu soția și copiii porni spre capitala Imperiului.

La Roma viața Cireneului s-a schimbat cu totul. Țăranul se preschimbă în zaraf. Comoara găsită pe ogor spori înzecit datorită hărniciei prevăzătoare și firii întreprinzătoare a lui Simon. Bogăția îi dădu curaj și încredere în sine. În hărmălaia aceea în care trăiau iudeii Diasporei, era mai la largul său decît în cetatea Templului. Și în Sinagogă avea un loc de cinste. Dar în familie s-a petrecut o adevărată revoluție spirituală. Mikal a fost mișcată și cucerită de cuvîntul autoritar al unui oarecare Pavel din Tars și s-a încreștinat. Alexandru și Rufus, tineri deschiși la minte și la suflet și-au urmat mama și astfel casa lui Simon deveni un loc unde creștinii din Roma se adunau adesea.

Cireneul, mai închis din fire și respectînd tradiția, n-a vrut să intre în secta cea nouă, refuzînd să se boteze. Mikal, mai blindă decît înainte, se plîngea dar nu se împotriva încăpătînării soțului ei. Simon de altfel nu era împotriva noii credințe și fie că trebuia fie că vroia să știe mai mult despre aceasta, stătea mai des de vorbă cu creștinii decît cu iudeii rămași credincioși Templului.

Atunci începu să se afle despre povestea cu vinerea aceea și cu crucea: frații care veneau din cînd în cînd de la Ierusalim au răspîndit vestea și la Roma că Cireneul a luat parte într-un anume fel la Patimile Domnului. Unii din noii adepți nerăbdători să afle știri noi de la un martor ocular, începură să-l urmărească pe Simon, ca acesta să spună tot ce știa. Cum era Isus? Ce

vorbe spunea în timp ce urca, a plin de sînge, Calvarul?

Simon, la început ocolea rădă dar pînă la urmă nu mai avu să nege. Își dădea seama că nu importanța creștinilor sporea de la alta; că farisei învățați, Pavel, nu se rușinau să se facă ai Dumnezeului celui Nou; și se că ființele cele mai dragi lui, copii țineau de Biserica cea tin

Începu atunci să vorbească, și tească, cum se întimplă atu cineva își dă seama că e asc sete, ca un oracol; începu exagereze, să inventeze. Multi cioși mergeau anume în casa C lui ca să-l audă povestind ar din ziua aceea infernală și dum că, iar el, la început atît de înd încetul cu încetul prinse gust. tea a învins frica de la început ani de-a rîndul a mințit de te nu se compromită, acum le înfi să-și dea ifose.

Sustinea acum că el s-a o poarte crucea lui Hristos, și nu runcă, ci din milă pentru cel i trimis la moarte.

Adăuga că Hristos l-a privit ochi cu nemărginită recunoștin dată ajunsși pe Golgota, i-ar f

— Du-te Simon, eu îți voi lua le din spate.

Și povestea cum Isus și-a țin duința, cu minunile care din zi i-au alungat din casă umbra r a sărăciei. Descria cu amănunt furile reței Fiului lui David și lor care îl însoțiră pînă la cru gînd.

Cireneul, deși nu se creștinase se unul din cei mai cunoscuți a cii din Roma: un martor care, toți, va sfîrși prin a primi drea dinlă și crucea lui Hristos.

Se perindară astfel pentru mulți ani buni și liniștiți pînă la anul acela cumplit 817, martorul primei și crudei per creștinilor. Printre primii dimpreună cu ai săi, a fost și din Cirene.

Nefericitul își spărgea piep gînd și jurînd că nu era creștin meni nu-l credea. Soția, fiii, erau creștini, casa lui era loc nire pentru ei: el însuși povest tot că a purtat pe umeri cr Hristos, toate dovezile îi erau vâ și cu nici un preț nu vro pună în libertate.

Într-o seară, în pofida urlate sălbatice, nefericitul Simon dîr a fost luat drept creștin, așez cruce unșă cu smoală și ars ca ră, ca să lumineze grădinile l

POEȚI ITALIENI

AMELIA ROSSELLI

Să schimbi proza lumii
ceasornicul ei intact
și acea ramă a turnirurilor
obosite de săruturi.

Iar ai inventat luna,
o biată insulă
ce te cheamă cu o actualitate
disperată degenerată datorită
cinelor interminabile

Fibrele universului care refuză să cadă
cu fiecare cădere a noastră îi declar iar
și iar
că libertatea se păzește pe stomacul gol și
cu bucăți de piine în gură.

Te pot imagina
te pot confunda
pină în dreptul aceluia altar
al Patriei numit de tine
pur...

Veselie, vin și dans găsești în astă seară
ocolo : pentru cine nu ia masa
în camerele întunecoase ale
Vaticanului.

(lui Pier Paolo Pasolini)

Mă chinuiam : încă preocupată
să învăț a trăi, doar tu te apropii
pe de-a ntregul tremurător
să-mi arăți o altă cale

Cu obloanele trase, rotundul
violet al ochiului nu-i trist,
fiindcă m-ai rugat
am închis și ușa.

Nu a intrat camerista ;
a leșinat : trezindu-te mort
amorți palidă

Amorți inebunită, răvășit
corpul, își culese extremitățile
spre sine

Am preferat să povestesc
celelalte copilării decât să mă
legăn pe munți de cuvinte !

Restul e tăcere : nu aud sunete
care să nu însemne liniște,
tremură între timp, pe hirtie creionul

Mă-nroșesc și eu din cauza îndelungatei
expunerii a cadavrului gol în ne-simțire.

VITO RIVIELLO

Cherchez foamea

Pe cind Vestul era sălbatic
în grădinile regelui,
ca să nu spunem ale reginei
stătea scris în relief :

in căutarea vaginei.
Omul e un vânător,
omul e lup pentru om
de-asta există lupul
lupul conduce războaiele
omul dejeune sur l'herbe
cherchez foamea.

Vanitate

Te retragi retractil înăuntrul Italiei,
Olanda e tot aceea
cherchez foamea.
dintr-un tablou de Vermeer,
desfaci cearceafurile aruncate
pe nemișcatul pat
Camera despuiată ca la Magritte
cu fotografia mării
Era odată o pălărie
ce zgîlții călătoria
și întrebă bagheta : „Pe cind se
prăbușește turnul din Pisa ?”
Sfinta nelămurire
era tocmai zahărul pentru cafeaua
din maiolică sobră.
Ca și cum tu n-ai fi străbătut
vanitatea totului
van e totul
parcă ai străbate vanul
totul e van.

San Michele

Intr-o cameră albă
goală de goliciune, spălăcă
fiindcă sfîrșită
gata de plecare la dorința
iubiților disperati
Ea îl apăra cu piciorul pe cap
el o ruga să-i lase via,
măcar ceva verdeață în alb
Ea domina promițindu-i neapă
jocurile erau făcute.

Traducere de
Florin Berindeanu

Urmare din pag. a 10-a

1990

baza unor fonduri de peste 1 miliard
de dolari depuse la bănci străine.

Pentru aceste crime grave săvîrșite
împotriva poporului român și a Româ-
niei, inculpații Nicolae Ceaușescu și
Elena Ceaușescu au fost condamnați
la moarte și confiscarea averii.

Sentința a rămas definitivă și a fost
executată.

Adevărul, Anul I Nr. 2, pg. 1
România Liberă, Anul XLVII,
Nr. 14 038, pg. 1.

Tăcerea se prelungea. „Așa vă trebuie! ricană Pleată în gînd.
V-ați găsit să mă înhățați taman voi, dobitoacilor! Băăă, vai de
capul vostru! Păi, ce știți voi ce înseamnă să-nhați? Habar n-aveți!”
— Alors, monsieur l'Ambassadeur? spuse ziaristul cel înalt.

Petre Pleată a fost rechemat la București. Nebunia din ianuarie l-a adus
nebulnia în casă. — Mulțimea răcnea în stradă. O „troică“, suită pe tanc, își
făcea cruce și anunța mulțimea urlătoare care agita stindarde găurite, că partidul
comunist e scos în afara legii. Nevasta lui Pleată, în fotoliu, uitîndu-se la tele-
vizor, s-a pornit să țipe: „Ne omoară! Aștia ne omoară! Iiiiiiii... Ne omoară!...
Iiiiiiii... Ne omoară!... Aștia ne... Iiiiiiii...” Făcea spume la gură, tremura, uscată,
fleșcăită.

„Cine or fi toți aștia? se întreabă Pleată. Doi pe-un microfon. Ce
vor toți aștia? Vor să spună toți cite ceva. Se-nghesuie să spună
cite ceva. Toți știu, acum, cite ceva.”

— Monsieur l'Ambassadeur !...
Ziaristul cel înalt îl privea, așteptînd.

— Je vais lui traduire en roumain, spuse bărbatul mare și moale.
„Tu ce mă-ta cauți aici? gîndi Pleată. Ai scăpat, cînd dracu' a'
scăpat. Și-acu' faci pe nebunu“. Cine l-a omorît pe Ceaușescu? Tu?
Te cacă pe tine, aici, la Paris! Da' nu tu l-ai împușcat! Bă, căca-
tule! Ce faci, aici, pe nebunu'?!“

— Ați avut Securitatea în ambasadă, domnule ambasador?
— Nu. Niciodată, spuse Pleată. În orice caz, nu după cunoștințele
mele.

Bărbatul mare și moale, șeful secției române îi traduse spusele.
„Uite că am și translator, ricană Pleată în gînd. Și încă ce trans-
lator! Dacă mă prindea înainte, mamă, vai de coastele mele, ce
m-ar mai fi tocat!“

moda, altfel

Dansul (VIII)

REVELION — masă luată la
mijlocul nopții, mai ales în noaptea de
Crăciun. Obiceiul „du reveillon“, la a-
proape toate popoarele creștine, prece-
de sau urmează slujba de Crăciun de
la mijlocul nopții, se pare că e un obi-
cei foarte vechi. În Evul Mediu, Eu-
ropa știa un singur lucru : case, caste-
le, palate, deveneau gazde ospitaliere,
cu mese întinse și pline de bunătăți,
pentru călătorii temerari, întîmplători
și pentru săraci. În sudul Franței se
celebra revelionul printr-o masă bogă-
tă luată cu citeva ore înainte slujbei
de la miezul nopții, în fața vetrei în

care se ardea le cariqué — un trunchi
bătrîn de măsliu uscat, păstrat cu gri-
jă din timpul anului pentru acest e-
veniment. Masa era încărcată cu pre-
parate de porc și oaie, în cantități pan-
tagruelice, cu dulciuri numeroase, cu
prăjituri speciale care se dădeau cadou
spre bucuria celor vii și pomenirea cel-
lor morți. Cu timpul, această masă
festivă și-a schimbat ora după slujba
de la miezul nopții, ca petrecerea să
poată dura. Apoi ceremonia a căpătat
un caracter profan și oamenii au in-
ceput să renunțe la slujba de la mie-
zul nopții și să prefere confortul și e-
leganța restaurantelor. Printr-o me-
taforă, că se trezește un nou an, s-a
inventat un revelion, motiv de petre-
cere, de kef și dans, în noaptea de 31
decembrie spre 1 ianuarie.

Și se dansa cu plăcere, cu bucurie
și cu multă știință, se dansa gaiarda,
„la mariée“ și „la babette“, „la du-
chesse“ și „la musette“, canarii, rigo-
donul, șacona, ghimbarda, romanca,
„minecile verzi“, tordionul, tamburi-
nul, bocana, volta, „le passe-pied“ și

tricotzele. În concurență ca farmec și
abilitate existau dansurile țărănești
„la bourrée d'Auvergne“, vilanele, fa-
randola și dansuri caracteristice anu-
mător sărbătorii, cum ar fi „dansul tor-
țelor“ din noaptea de Sfîntul Ion. Dan-
sul e foarte vechi, era cunoscut în sec.
XIII și poartă în el sugestii primitive,
țărani amenință pomii fructiferi cu
torțele, ca nu cumva aceștia să nu dea
roade la vremea potrivită.

Obiceiurile dansante s-au modificat
mult și de mult. Contradansul a deve-
nit universal, apoi și-a schimbat nu-
mele în cadrul și a solicitat cunoaște-
rea a cinci figuri : pantalonul sau lan-
țul englez, vara sau doi-înainte, găina,
păstorița sau tréantz, brutăreasa sau
finalul. Și se luca din greu la aceste
figuri pînă a apărut valsul suveran.
La început se scria walse, motiv pen-
tru care mulți i-au conferit aparte-
nență germană dar el e sută la sută
francez (pretind francezii) și provine
din vechiul volta, dans cu învîrtituri
în trei timpi muzicali. A terorizat pă-
timaș toate balurile și era completat,

ca divertisment, dar nu cu aceeași ele-
ganță și stare de vis, cu polka, mazur-
ca și redowa, importate din Polonia.
Numai Chopin știe cit a trudit să sa-
tisfacă veleitățile „dansante“ ale ne-
număratelor domnișoare ce l-au in-
conjurat. După un galop trepidant ca
final facultativ, după ce dansatorii o-
boseau într-un cadrul englezesc, un ca-
dril american sau într-un scottish, se
începea cotillon-ul, pe care unii din-
tre bunicii de astăzi l-au mai apucat
și dansat cu frenezie.

Cu o varietate de dansuri atât de bo-
gată nu era greu să începi revelionul,
era greu să-l sfîrșești. Dar indiferent
ce vom „dansa“ în anul care începe,
să ne spunem cu sinceritate și speran-
ță „La mulți ani!“ !

Corina Cristea

